

ספר המשפט בישראל כהלכתה

חלק א

(א) תוכן הספר ביאור מקיף על כל הנוגע בעניני דין תורות בישראל, עובדות מחרידות, זעקת שוד ושבר מדמעת העשוקים הנעשקים ע"י הבוררים אומנים הידועים לשמצה, הצרעת הממארת האוכלת בשר גידין ועצמות מגופו של הכלל ישראל להכות על קדקדם, לגלות פני הלוט של הצבועים לפרסם החנפים, וליתן סוף למעשיהם הרעים.

(ב) ליקוט משו"ת גדולי זמנינו מה שכתבו כגנות מעשה הבוררים האלו.

(ג) חיוב תוכחה ומחאה מש"ס זזה"ק ומדרשים.

(ד) קול קורא מדבר במעשה רבנים בדי"ת בעניני "שלום בית".

* * *

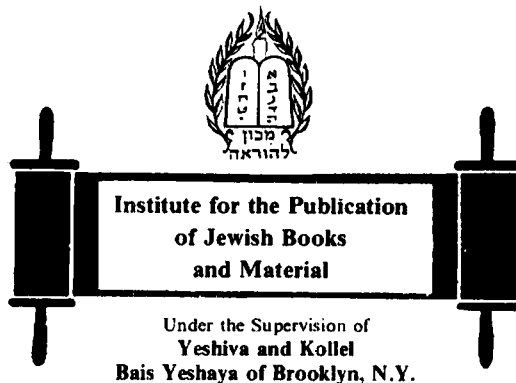
הו"ל בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הק' זי"ע

הק' שלום יודא גראס

רב דקהל, מגן שאול, ר.האלמין, ור"מ בישיבה וכולל, בית ישעיהו
מכון להוראה בשחיטות ובדיקות

בעהמח"ס: אפניית המצות השלם (י' חלקים); גידולי יהודה (על הלכות ציצית); שו"ת זכחו זכחי צדק (על הלכות שו"ב); חינוך ישראל סבא (מדריו לחינוך הבנים והבנות); מדריו לצניעות; מוחות שלום (על הל' מזוזה); מנוחת שלום (הדרכה לבשרות); מנחת יהודה (על חומר איסור, חלב עכו"ם וסימילאק); נפש ישעיה (על מאכלות אסורות, הי"ח); קדושת ישראל (על הלכות יחוד); וש"ס.

שנת תש"מ לפ"ק ברוקלין נוא יארק

**Institute for the Study of the
Laws of Ritual Slaughter and Inspection.**

Under the Direction of Rabbi Sholem Yehuda Gross
of Holmin, author of numerous Seforim.

A TREASURE IN A JEWISH HOUSE

☐ Nefesh Yeshaye.....	\$9.25
☐ Responsa Zivchei Tzedek.....	\$4.50
☐ Minchas Yehuda.....	\$5.00
☐ Oholei Yisroel—Dvar Moshe.....	\$4.75
☐ Afias Hamatzos Hasholem, Vol. 1, 3 parts.....	\$6.00
☐ Achilas Matzos B'Yisroel, Vol. 2, 7 parts.....	\$6.00
☐ Achilas Hatarnegolim K'Halocho.....	\$6.85
☐ Kedushas Yisroel.....	\$5.00
☐ Zekan Yisroel Kehilchoso.....	\$1.00
☐ Tzeniyus Yisroel Kehilchosa.....	\$1.00
☐ Or Hatzeniyus B'Yisroel.....	\$1.00
☐ Kol Yaakov.....	\$1.00
☐ Mezuzas Yisroel Kehilchoso.....	\$1.00
☐ The Halachos of Answering Amen.....	\$1.00
Postage Fee.....	\$1.00

Total Sum _____

NAME _____

ADDRESS _____

COUNTRY _____

ZIP CODE _____

TELEPHONE _____

For more information write or contact:

Yeshiva and Kollel Bais Yeshaya
4711—12th Avenue, Brooklyn, N.Y. 11219
TEL. 436-8086

מפתח לספר

המשפט בישראל כהלכתו

פתיחת הספר.....	כה-לג
תשובה הרהגה"צ מדעברצין שליט"א.....	לד-מב
חיוב תוכחה ומחאה מש"ס זוה"ק ומדרשים.....	מג-מו
תשובת הרהגה"צ שליט"א מאונגוואר.....	מז-מח
כירור הלכה בענין קאנטראקט, ודינא דמלכותא ועוד,.....	מח-נד
קובץ קו"ק שנתפרסמו בתפוצות ישראל.....	נא
די טענות פון א רב געגען דעם היינטיגען שטייגער פון פירן די"ת.....	נא-נב
וויי געשריי איבער'ן מצב פון די"ת וועגן שלום בית.....	נה-נו
קריאה ואזהרה.....	נח-נט
מעלדונג וועגן גרינדונג פון וועד להגנה על משפטי ישראל.....	ס
כולעטין חודש ניסן תש"מ.....	סא-סב
קול קורא מגדולי הרבנים בענין גניבות וגזילות.....	סג

* * *

התוכן:

— א —

דיני תורה בזויליאמסבורג — הבוררים יש להם בתים ובשביל זה מעקלין
הדין לטובת הבעלי בתים

— ב —

הבוררים מוציאים הון תועפות מכל הרוצה לגרש, או אשה המבקשת
להתגרש, והתוצאה — שיושבים בעיגון וצער נורא אי אפשר לחרט על
הגליון — תחת אשר שקדו קדמונינו להתרת העיגון

— ג —

הבוררים מרצו באיסור שמועות בעל דין שלא בפני בעל דין חבירו

— ד —

הבורר עושה יד אחת עם בעל דינו — עיני ראו ולא זר

— ה —

גם מלהיות שליש תנח ידיך

— ו —

פתגם מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל — "נגד בוררים שפרנסתם
מבוררות — אי אפשר ללחום"

— ז —

"בערופס - בוררות" מי שיראת ה' נוגעת בלבבו מתרחק מזה כי אהבתם
ליושר ואמת בשפל המצב — כך דיבר מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל

— ח —

אפילו דיין כשר ירא ושלם עם כל המעלות והמדות אם יש לו בית —
יתרחק מלדון ריבות שוכר ומשכיר

— ט —

העצה הנכונה לדיין האוהב צדק לבטל גזילות הון רב לצורך גט

— י —

מעשה נבלה מאוד וקשה להאמין

— יא —

מעשה שאירע לפני המעיד כי תאוות רדיפת הממון של הבוררים עוברת
כל גבול ומרוצצת בתים שלמים ערו ערו עד היסוד

— יב —

הבוררים מרבים בישיבות כדי להרבות הונם מלבד העול הנורא שלוקחים
הרבה יותר משכר בטלה

— יג —

אפילו מעניים ואביונים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה — וכל
הבכיות וצעקות ודמעות מהאומללים ללא יועיל

— יד —

גם רבני וויליאמסבורג השותקים לכל זה ובידם למחות הקולר תלוי
בצווארון

ספר המשפט בישראל כהלכתה

פתיחת הספר

מיט א קורצע צייט צוריק האבן מיר ארויס געגעבן א ספר (אכילת התרנגולים כהלכתה) ווי עס רעדט זיך וועגן שטעכן די עופות מיט נידלען. האט מען מיך מערער געווען. אז אויף שטעכן טשיקן זענען מיר מערער און קומען ארויס מיט א גאנץ ספר. און וועגן דעם דין תורה פראבלעם וואס שטעכט ווי מיט שפיין נישט בלויז איינצעלנע מענטשן נאר דעם גאנצען כלל ישראל. אויף דעם טוט מען זיך באגענוגן מיט א מודעה אין די צייט וואס א ספר איז דער פאסענדער ארט, און א ספר איז דער ארט מערער צו זיין וועגן די נישט קארעקטע דין תורה'ס, מיר וועלן נישט מאריך זיין בחומר הדבר, קודם וועלען מיר נאר איבערגעבן די ווערטער פון דעם בארימטן גאון דער דעברעצינער רב אין די הקדמה צו זיין ספר באר משה חלק ה' בא"ד וז"ל:

א) הנה בספרי ח"ד (בסוף הספר) כתבתי קונטרס מיוחד נגד הבוררים-אומנים וכמו שכתבתי שם שמראש ומעיקרא ידעתי שגורלי יהי' קשה וכבד בגלל אלו הדברים, אבל יותר ממה שחשבתי עלה לי, לא יאומן כי יסופר, אבל דעת הציבור בעזה"ת עמדי וזה חלקי מכל עמלי, וכל הצער ושכרון לכ כדי לעורר הציבור על הצרעת הממארת האוכל כשר גידין ועצמות מגופו של כלל ישראל וליתן סוף למעשיהם הרעים וגם בחלק זה כתבתי מרירות נגדם וגליתי כמה ענינים מבוהלים וגם בדרשתי בפני כל עם ועדה בשבת הגדול העצל"פ ויקרא שנה זו הרימותי קולי ואקרא בקול חוצב להבות אש נגד מחלה זו הגורם רעות רבות ככרם ה' צבאות כמאמר חז"ל כל פורעניות הבא על ישראל אינו אלא בשביל דייני ישראל (שבת קל"ט א') והי' לחרדת אלקים.

ב) בדרשתי זו נתפרסם בעזה"ת בכמה מקומות ונתקבלה ברחבי הציבור כסבר פנים יפות. קצת מהרדיפות והמרירות העליתי על הכתב ואפרסמו עם ביאור רחב בספרי ח"ז. ומאז כמה וכמה משפחות פנו אלי להושיעם ולהצילם מצפורני ב"ד עם בוררים-אומנים שצרתם מתרכה יום יום וגם אתמול צלצל על הטעלפאן משפחה אחת והגידו דברים נוראים מעשי נבלה שגרם להם אהבת ותאות כסף של אלו הבוררים, שמו שמים, וממש בכר שאעשה דבר מה להצילם כי באו מים עד נפש ממה שסובלים בגלל בנם שבשביל עוד ישיבה אחת בב"ד שמקבלים לערך שש מאות דאללאר מקלקלים אותו.

ג) ולפני שבועיים באו אצלי אב ואם וכמעט נתעלפה האם מרוב צערה וכעסה על מה שמענגים ב"ד כזה את בתם זה חדשים וחדשים ואין מידם מציל.

כה

והכל בשביל שיקבלו עוד כסף בעד ישיבה אחרת. ורחמנא שזיב לן מענה בפיהם מליצה יפת מכוער שרחמנא אמרה, "משכו" את הדין תורה "וקחו לחם" כסף הרבה, כדי בדיון וקצף. כגורל המשפחה האחרונה שגורלם נגע עד לכבי צלצלתי ג' פעמים אל רב אחד בויליאמסבורג — כי המשפחה אמרה שהבע"ד שכנגדם שייך לאותה קהלה — ולדאבוני לא נעשה מאומה כקול קורא במדבר. ואינני רוצה חלילה לקטרג על עצמנו אבל חלילה וחלילה המאורעות הנוראות המשוונים מאד מאד מי יודע אם לא מעשיהם הרעים גורמים והציבור כבר הורגלו ולא חלים ולא מרגישים שמצפון (בעהאלטן — ממקום טמון) תפתח הרע, וטהר לבנו לעבדך באמת.

ד) מי יתן והלואי שדברי יהי' נשמעים והבוררים-אומנים בעצמן ומעצמן יעשו תשובה לחזור ממעשיהם כמה דאפשר לחזור וחון מזה בעבירה שבין אדם לחבירו צריך שירצו את חבירם גם בדברים. והעיקר תלוי ביד הקהל.

ה) ממש היום באו לפני סגל אנשים חשובים מאד, לערך שמנה חסידים מהרבה סוגים, בשביל אברך אחד שזה כשנה שאיננו דר עם אשתו והולך מדחי אל דחי ואין איש שיצילו מכבלי אשתו הרעה, עשייתי בעזה"ת יותר מידי כחי, והגם שמראש אני יודע שהצד האחר יורקו בלסטראות וחיצים נגדי, לדעתי אסור לי לחוס על עצמי במקום פק"נ ממש של האברך. וה' ירחם על עמו שארית הפליטה במהרה, כי מי יודע מה יולד מכל זה אם הצבור לא יתעוררו טרם שח"ו לא יהי' מאוחר.

ו) ועוד הופעה לא טובה ומאד לא נעימה עינינו רואות לצערינו העמוקה שהרכה מהדור הצעיר, באחרית הימים, מקושרים עם כמה וכמה זיופים ואונאות, גניבות וגזילות כחשאה, והרבה מהם מצאו ונמצאים על דרכים עקלקלות שסופן באר שחת, צריך מאד להתבונן מי גורם וגרם כל אלה, שמא לומדים מעשיהם מהבוררים האומנים בק"ו אם הם רשאים אנו לא כ"ש, או חינוך עקום (בתמי") או המאכלים שאוכלים שאינם כרורים עפ"י הלכה מכח או"ה או מכח דיני חו"מ, עייך דברים נוראים בספה"ק מגיד תעלומה להגה"ק בעל בני יששכר וצוק"ל (בכרות דף ל"ב א' ד"ה בשביל כסף וזהב) בשם רבו הקדוש וצוק"ל איום ונורא. נא ונא בעלי אחריות להתעורר טרם יבא השמש ויעריב, וה' ירחם עלינו וישלח לנו משיחו הולך תמים ויגאלנו גאולה שלמה במהרה אכיה"ר.

(עכ"ד שו"ת באר משה בח"ה)

ז) כ"הודה ועוד לקרא" ווילן מיר זאגן אז אויך מיר זענען עדות אויף דעם און קענען דאס פאקטיש באשטעטיגן, ווי מיר ציטירן דא.

ח) ליינענדיג די ווערטער פון דעברעצינער רב שליט"א האט אונז ארום גענומען א ציטער, און מיד האבן זיך געפרעגט אם בארזים נפלה שלהבת, אויב אזא ריז ווי דער דעברעצינער רב האבן די עזי פנים שבדור נישט געשאנדעוועט און

טעראריזם און געברענט חאטש כוונתו איז לש"ש מה יעשו איזוי קיר? אויב אזא פראמינאנטער און געאכטער רב ווי דער מחבר פון די בארימטע ספרים באר משה ווערט פאר אויספירן זיין רבנישע פליכט און מעורר זיין אויף אזא שרעקליכע פירצה ווי די נישט ריכטיגע פסקים, פון אזוי גערופענע דין-חורה פירער אזוי גרויזאם טעראריזם, א זאך וואס איז קיינמאל נישט געווען ביי אידן, איז דאך קלאר אז מיר האבן דא צו טאן מיט מענטשען פארשטעלט אין חסידישע מיט רבנישע לבושים צו קענען באשווינדלען און בארויבן אלע שיכטען ארעם ווי רייך.

ט) די ערשטע זאך לערנען זיי אויס ווי צו טענה'ען טענות שקר, (וואס פארשטייט זיך איז אן איסור גמור און ווער עס געווינט א דין תורה מיט א טענת שקר איז ער א גזלן). ווען דאס גיט זיך נישט איין פארדרייען זיי די טענות פון דעם אנדערן צד און זאגן אים אומפארשעמט אזוי האסטו געטע'נעט און יענער קען שרייען חי וקים אז ער האט נישט גע'טענה'ט, ווען דאס איז נאך נישט גענוג און דער צד שכנגד ווייסט קלאר די הלכה פארדרייען זיי דעם פשט און זענען מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, ווען דאס איז נישט גענוג גיבן זיי ארויס דעם פסק לטובת זייער צד אומפארשעמט אפי' מען קען אויפווייזן שווארץ אויף ווייס אנדערש.

י) ווען דאס פאסירט ביי א געווענליכע ד"ת ווי קיין צד האט נישט קיין באזונדערן אינטערעס דינען זיי זייערע אינטערעסן אויף פאלגענדן אופן. מען פראבירט אויסציען די זיצונגען ווי ווייט מעגליך כדי אזוי ארום וואס מער געלט ארויסציען, און ביי דעם נעמען זיי זיך נישט די מי אויסצוהערן די טענות פינקטליך ווי עס פאדערט דער דין נאר פון אויבערפלעכליך ווי עס זאגן עדות צענדליגער בעלי בתים אז ווען זיי האבן ביי די ענד פון די טענות פראבירט איבעררעדן יעדער מיט זייער כוונת דעם ענין, האבן זיי זיך איבערצייגט אז זיי ווייסן נישט וואס טוט זיך מיט זיי, (און מען האט אונז איבערגעגעבן אז צוויי בעלי דינים האבן געזען וואס טוט זיך האבן זיי פארשטאנען אז ביי די אומשטענדן קען קיין פסק אמת נישט ארויסקומען, האבן זיי געשלאסן שלום צווישן זיך און איבערגעלאזט די דינים און אנטלאפן און זיך אויסגעגליכן צווישן זיך).

יא) דאן ביים ענד פון די טענות זעצן זיי זיך אוועק און קלאפן צוזאמען עפעס א פשרה אן הענט און אן א פיס און גיבן ארויס א פסק און ערלעדיגט, בפרט אז אין מיטן קומט אן א קאל פון אן אנדערע ד"ת ווי מען קען מאכן מער געלט, דאן לאזן זיי נישט קומען צום ווארט מער, און גיבן א פסק'ן אפ שנעל וואס עס קומט זיי אויף די צונג, און ווייטער געגאנגען, ווי עס האט אונז איבערגעגעבן א יונגערמאן א ת"ח א בעל הוראה און אליין א רב, אז איך מיטן די ד"ת האבן צוויי פון די בוררים גערעדט וועגן דעם וואס זיי ביידע דארפן זיך איילן צו איין אנדערע די"ת, און מען דארף זען צו ענדיגן.

יב) עס האט פאסירט ביי א דין תורה אז עס איז אים צוגעשטעלט געווארן א חשבון פון 12 טויזנט דאלער וואס איינער האט געדארפט באצאלן לויט די טענה פון זיין בעל דין, און ער האט געזאגט אז דער חשבון איז נישט קיין ריכטיגער, ווארום דער סך הכל פון 12 טויזנט איז צוזאמען געשטעלט פון אסאך קליינע חשבונות און בילס, דעריבער מוז ער באטראכטן יעדן ביל באזונדער און די וועלכע ער האלט פאר נישט ריכטיג וועט ער פארלייגן די דיינים ערקלערנדיג פארוואס ער דענקט אז זיי זענען נישט ריכטיג, ווען זיי האבן דאס געהערט האט זיין אייגענער בורר געשריגן צו אים וואס? ווי לאנג נאך וועט איר נאך פארשלעפן די דין תורה, מיר קענען שוין נישט זיצן מער, און ווענדעט זיך צום "שליש" פארזיצער וועלכער האט נאך דעם טיטל רבי אויך, איר ווילט נאך אריינגיין אין דעטאלן (פרטים) וועגן די 12 טויזנט דאלער? מאכט דער שלישי מיט'ן קאפ ניין, איז ביי דעם גיט דער בורר א קלאפ אין טיש, איר מוזט מסכים זיין צום חשבון, אזוי ווי ער גייט און שטייט

שמו שמים! חז"ל זאגן און אזוי ווערט געפסק'נט אין שו"ע אז ווען עס קומט פאר א דין פון א פרוטה זאל ער דאס באטראכטן מיט דעם זעלבן הארבקייט ווי אסאך געלט, כ"ש ווען עס האנדלט זיך וועגן א קאלאסאלע סומע פון 12 טויזנט, און נאך ביי אן ארעמאן א מוטפל און א ת"ח, די רציחה דערפון איז דאך שרעקליך ווי קען מען זיין אזוי פארשטיינערט און קאלט-בלוטיג.

יג) און דאס איז נאך נישט אלץ, מיר וועלן דא ציטירן נאך שוידערליכע מעשים תעוועים פון די אזויגערופענע רבנים, און דאס אלעס טוען זיי אומפארשעמט און קאלט-בלוטיג, וויסנדיג אז אלץ וועט פארדעקט ווערן מיט דעם רבנישן מאנטעל אונטער וועלכע זיי פארמאסקירן זיך, ווארום ווער וועט דאס גלייכן א בעל דין קעגן א רב, דעריבער ווייסן זיי אז זיי האבן נישט וואס מורא צו האבן, אבער ווי שטייט סוף גנב לחלי' איז געגען זיי ארויסגעטראטען א רב נאך זיין קומען אין בארירונג מיט זיי און איבערצייגנדיג זיך איבער זייערע מעשים תעוועים איז ער שארף ארויסגעטראטן און אן עפנטליכע דרשה, און אין געגען זאך צו אנדערע רבנים וואס נעמען אן א פיל מויל מיט שווייגעניש, איז דער דעברעצינער ארויס קעגן זיי מיט א שטורמישן אנגריף, האט דאס דאך זיי נישט געשמעקט וויסנדיג אז א רב וועט די וועלט יא גלייכן בפרט אזא בארימטן פוסק און פערזענליכקייט וואס עס שטעלט מיט זיך פאר דער דעברעצינער רב שליט"א, האבן זיי געזען אז די זאך טויג נישט, האבן זיי באוויזן זייער אמת'דיגן פרצוף און גענומען זיך צו גענגסטנערשישע מעטאדן טעראר א.ד.ג. כדי אנצווארפן א שרעק אויף אים, ער זאל שווייגן און זיי לאזן אנגיין מיט זייערע מעשים תעוועים, און ווי ער שרייבן אליין אין דעם צוטאט וואס מיר האבן נאר וואס געברענגט, און ווי ער שרייבט מער אויספירליך אין זיין ספר באר משה ח"ה סי' ק"ע וועלכען מיר ציטירן ווי פאלגנד:

יד) ומכאן אתה דן על הבוררים הצבועים [בערופס – בוררים, אומנים-בוררים] המלמדים בעל דינם לומר שקר וכזב בדין תורה כדי שיזכו [ר"ל יתחייב] בדין, ויקבלו שכרם משלם ויתפרסם שמם הטוב [הרע] שהבורר אותו הוא יוצא זכאי [חייב]. וזה ממש היפך דברי רב (סנהדרין ז' ב') דרב כי הוה אחי לבי דינא אמר הכי ברעות נפשיה לקטלא נפיק (לישא עליו חטא, ועל עצמו היה אומר) וצבי ביתיה לית הוא עביד (צרכי ביתו אינו עושה כאן) ולואי שתהא ביאה כיציאה (שאחזור לביתי כיציאה שיצאתי מביתי בלא חטא, שלא אטעה ואענש). ובדאי אלו בוררים הרעים מקבלים החטא ברעות נפשם בשביל צרכי ביתם העושים כאן כי הרבה משתכרים כאן וריקן מביתם אולין אבל מלאים לביתם עיילים. אוי לאותה בושה ואוי לאותה כלימה אוי לעינים שכך רואין ואוי לאזנים שכך שומעים. והעולה על כולנה שהטעראר גדול כל כך שהכל שותקים ואין פוצה פה ומצפצף, כי יראים לנפשם שיגרו בהם הכלבים הרעים והחיות טורפות כחצות לילה הפייערלעשער (אנשי המכבה האש) יגיעו, וכו' וכו' די בזיון וקצף. אלו דברים הם דברים אמיתיים וידועים לכל, הדרים בברוקלין, אבל מי שירא ויקרא אותו במקום אחר יאחזו בראשו אפשר שבברוקלין במקום שאדמורי"ם ורבנים מוכהקים שיחי' דרים יהי' נעשה כיוצ"ב, עיר צדק ילין בה ועתה מרצחים במלוא מוכן המילים. אבל אוי ואהה !!! לדאבון נפשינו ולצערינו הגדול הכל אמת ואין מושיע כי אין מידם מציל. ומכאן אתה דן שעד כמה צריכים הבוררים-האומנים (בערופס-בוררים) לעשות תשובה על כל דיבור ודיבור של נטית הדין כדי לזכות [לחייב] את הבעל דין שלו שבחר בו לרע, כעל הו"ל, השם שזיב לן ממעשיהם הרע, והרע שגורמים במעשיהם לכל העולם כולו, ומכריעים העולם לכף חובה. דהלא אלף תודות צריך המתחייב להודות לה' שניצל מגזל כמו שפרש"י (סנהדרין ז' א' ד"ה ליזמר וליחל) הואיל ודין אמת דנו לא הפסיד כלום, אלא גזילה הוציאו מידו, ולכך ליזמר וליחל.

טו) אשרי מי שאינו מקבל להיות בורר בדין תורה רק להיות חבר לבד"צ נוטרטאלי שלא בחרו הצדדים גם באחד מהם, ואוי לו להבוררים-האומנים שעתידין ליתן דין וחשבון על הרע שעשו וגרמו. ועיין בתו"ח (סנהדרין ק"א א') מימרא דד' כתות אין מקבלות פני שכינה שכ' דהמוציא לשם הרע כמוש"ל דמי, דברית הלשון וברית המעור זה לעומת זה הן כמ"ש בס"י, וזשה"כ אל תתן את פיך לחטוא את בשרך. ועיין זהר חדש שה"ש ס"א א' בשרך דא בשר קודש. ועיין זהר ויחי דמוש"ל לא חמי אפי שכינתא עיי"ש.

חודש מרחשון תש"ל לפ"ק פה ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

(טז) עו"ש כאותה התשובה בשולי הגליון ובימים האחרונים נשמעו שמועות מבוהלות (ואח"כ נתברר אצלי, לצערי הגדול, ע"י דין תורה שהיה אצלי מתוך תעודות בלא צל ספק ולדאבונו כמעט יותר ממה שנשמע הוא האמת האמיתית) שיש כורך שאבד הון רב מאות אלפים דאללאר בעיסקא ביש כורך אחר אבד מאה וכ"ה אלפים וכורך שלישי אבד מאה אלפים. והדבר פשוט שבממון כאלו אין ברכה רוח והבל ישאם. וה"י על שארית ישראל שלא יפלו במצודת כוררים בעלי אומנים שמעוררים דין למטה ולמעלה. ואלמלא היו שותקים אלו תכוררים אפשר שהייתי שותק ג"כ אבל דוקא רוצים לישא דגל התורה בראש כל חוצות. ועל זה אסור לשותק. וכל השותק עונו ישא וכל פרעניות שבאה לעולם לא באה אלא כשביל דיני ישראל אלו (שבת קל"ט א'), עכ"ל.

(יז) פאר דעם ליינער וועלן די אלע זאכן ארויסקומען ווי אומגלויבליך און וועט שטוינען ווי איז געמאלט אז רבנים זאלן אומשטאנד זיין אויף אזעלכע מעשים תעוועים, אבער הערנדיג פון אזא פערזענליכקייט ווי דער דעכרעצינער רב קען קיין צווייפל מער נישט זיין אז דאס איז די ווירקליכקייט, און דעריבער געפונען מיר פאר נויטיג צו ווארענען די ברייטע עפענטליכקייט זיך צו היטן ווי ווייט מעגליך נישט אריינצופאלן אין זייער נעץ. נישט צו גיין צו זיי צו א דיי"ת און זיי נישט נעמען אלס כוררים און אפי' נישט אלס טוענים ווארום מיט דעם זענט איר מסייע ידי עובדי עבירה, און זיך גיט נאכפרעגן איידער מען גייט צו דין תורה צו וועמען צו גיין.

(יח) נאך אונזער עפנטליכן ארויסטריט איבער די טעמע פון דעם ביטערן מצב פון שלום בית דין תורה'ס, איז דער אפקלאנג געווען א מעכטיגע, מיר האבן באקומען פילע טעלעפאנען און דאנק'ס בריוון און באזונדערס פון די רבנישע קרייזן, איינפלוסרייכע רבנישע פערזענליכקייטן האבן זיך געווענדעט צו אונז און אונז געמוטיגט ווייטער אנצוגיין מיט אונזער ארכעט און האבן אונז איבערגעגעבן שטוינענדע פאקטן פון וואס עס טוט זיך אפ ביי די דין תורה'ס, און מיר מוזן צוגעבן אז הגם מיר האבן שוין פיל געהערט, האבן מיר זיך אבער נישט פארגעשטעלט אז דער מצב איז אזוי כאאטיש ווי די רבנים האבן אונז איבערגעגעבן און מיר מוזן צוגעבן אז מיר זענען געווארן שאקירט הערנדיג פון יעדן באזונדער איבערגעבענדיג איינצעלהייטן איבער דעם טראגישן מצב אויף דעם דיי"ת פעלד, הערנדיג ווי נידעריג געפאלן עס זענען אזעלכע וואס ווערן גערופן מיט דעם נאמען רבנים.

(יט) איבערצוגעבן אלע איינצלהייטן וואלטן מיר געדארפט אפשרייבן א גאנצן חיבור, מיר וועלן זיך דא באגענוגן מיט ארויסברענגען נאר א פאר פאקטן. וואס דאס וועט געבן א בילד און באווייזן דעם ווירקליכקייט פון דעם טרויריגן מצב.

(כ) עס איז אונז איבערגעגבן געווארן פון די אויבנדערמאנטע רבנישע פערזענליכקייטן וועלכע האבן גערעדט מיט גרויס הארץ־ווייטאג איבער דעם צוגאנג פון געוויסע רבנים צו דין תורה'ס ווי צב"ש:

(א) עס איז דא רבנים ווען מען ווענדעט זיך צו זיי וועגן א דין תורה האבן זיי באלד גרייט א פרייז ליסט.

פון \$ 500 און העכער, פאר \$ 500 וועל איך זיך משתדל זיין דאס צו טאן, זאגט אים דער בעה"ב איך דארף איר זאלט מיר דאס און דאס צוזאגן, זאגט אים דער בורר, דאס וואס איר פארלאנגט דארף קאסטן \$ 1.000 (און דאס נאך אלץ פאר די די"ת, און דאס פארשטייט זיך איז חוץ דעם פסק־געלט, נאר א שוחד איינגאבע כעפאר די די"ת).

גייט דער בעה"ב צו אן אנדערן בורר וועלכער זאגט אים צו דאס זעלבע פאר א שוחד איינגאבע פון \$ 500.

(ב) ווידער האט מען אונז איבערגעבן פון בוררים וועלכע לערנען אויס זייערע בעלי דינים פאלשע שווינדלערישע טריק אויסצושווינדלען געלט ווי עס איז געווען א מעשה ווי 2 בעלי בתים האבן זיך צוקריגט, און פארלויף פון קריגעריי האט איינער דעם אנדערן דערלאנגט א פאטש, און ווען עס איז געקומען צו די"ת האט דער געשלאגענער אויף די עצה פון זיין בורר אונטערגעקויפט א דאקטער וועלכער האט שריפטליך כאשטעטיג אז דער מוח מיט די אויער אפאראט זענען שטארק כאשעדיגט געווארן פון דעם פאטש און אים געראטן צו מאנען 100 טויזנט דאלער !!! איז אפזיצנדיג א שעה צייט האבן זיי געוואלט שוין ענדיגן דעם זיצונג, און איינער פון די בוררים האט געזאגט מיט דעם לשון, דער ערשטער זיצונג איז פערטיג און יעדער זאל אראפלייגן א פעטן סכום, און געמאלדן אז ווייטערדיגע זיצונגען וועלן פארגעזעצט ווערן.

ווען דער שלישי וועלכער איז אן ערליכער רב האט געזען אז די צוויי בוררים ווילן בכוונה פארציען די די"ת כדי ארויסצוציען מער געלט, האט ער געלאזט רופן די 2 בעלי דינים צו זיך אין שטוב און אין משך פון א האלבע שעה האט ער צופרידן־שטעלדיג געשטלט דעם סכסוך ווי אויך אנדעקענדיג אז די גאנצע מעשה מיט דעם מוח און הערן באשעדיגונג איז געווען נישט מער ווי א שווינדל פון דעם פיפיגן בורר, און דער געשלאגער האט איינגעווייליג פאר א סכום פון א פאר הונדערט דאלער מוחל צו זיין און סעטלען דעם גאנצן ענין.

ווען די בוררים זענען געווארן געווארן, האבן זיי באפאלן דעם רב מיט זידלערייען הלמאי ער האט זיי קליא געמאכט די ביזנעס, און דרויענדיג אים אז זיי וועלן מער נישט זיצן מיט אים ביי איין טיש.

רבנים גיבן התירים צו גיין בערכאות, און איגנארירן הזמנות צו דין תורות (כא) אויך האט מען אונז איבערגעגעבן פון שוידערליכע אומגליקס פאלן וואס די סארט שווינדלערישע די"ת ברענגען מיט זיך. מענטשן וועלכע זענען אוועקגעפאלן ביי דין תורה'ס מיט טויטליכע הארץ-שלאגן. צוזעענדיג די שווינדערליכע הארץ-רייסענדע עוולות וועלכע ווערן באגאנגען מיט די הילף פון די כוררים.

(יעדער וואונדערט זיך און פרעגט "מה זאת עשה אליקים לנו" וואס איז די אורזאך פון אזויפיל אומגליקן ליידער רח"ל, וואס מיר הערן לעצטנס אזוי פיל ד' ירחם? — איז וואס איז זיך צו וואונדערן — ווען חכמינו ז"ל האבן אונז פארגעזעצט וואו עס שטייט אין מסכת שבת דף קל"ט: תניא רבי יוסי בן אלישע אומר אם ראתי דור שצרות רבות באות עליו צא ובדוק בדיני ישראל, שכל פורענות שבאה לעולם לא באה אלא בשביל דיני ישראל... ראשיה בשוחד ישפוטו עיי"ש, לכן בגללכם ציון שדה תחרש וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער, (דרום פון אייערע זינד וועגן, וועט ציון צואקערט ווערן אזוי ווי א פעלד, און ירושלים ווען זיין צו הויפן ערד, און דער הר הבית וועט זיין גלייך צו די הויך פון דעם וואלד). אויך זאגט די משנה אין אבות פ"ה: חרב בא לעולם על עווי הדין ועל עוות הדין, ועל המורים בתורה שלא כהלכה!!! יעצט רבותי!!! פון די גמרא זעען מיר קלאר ווער עס איז שולדיג אין די אלע אומגליקן אן א אויסנאם, דאס זענען די רבנים וועלכע פארקורמען דעם דין און טראגן ארויס פאלשע פסקים).

און אלע ווענדן זיך צו אונז, און שרייען אז "באו מים עד נפש" און רופן אונז אויפשטורעמען די עפנטליכקייט און נישט רוען ביז אט די איבלען און ווילדע געוואקסן וועלן אויסגעריסן ווערן פונם שורש, און וועלן אויפהערן שטעכן און פארדארבן אונזער וויינגארטן.

אויך האט מען אונז איבערגעגעבן א זאך וועלכע רופט ארויס גרויס אומריאונג, אז ערליכע יונגעלייט וואס זענען נישט לאנג אריין אין דעם די"ת פעלד צו זעענדיג ביי זייערע עלטערע קאלעגן אט אלע געמיינע שטיק ווערן זיי שנעל מיטגעשלעפט מיט דעם שטראם.

(כב) עס איז דא רבנים וועלכע פארדרייען די טענות פון די בעלי דינים, ווי עס האט זיך לעצטנס געהערט פון א מעשה וואס צוויי פון די רבנים האבן געזאגט דעם בעל דין אז זיי געבן ארויס א פסק דין געבויעט אויף א טענה וואס ער האט געטענה'ט, ווען דער האט געענטפערט אז ער האט דאס קיינמאל נישט גע'טענה'ט האבן זיי אים געוויזן אז ביי זיי איז אזוי פארשריבן, דער בעל דין אבער האט זיי אויפגעוויזן זייער פאלטשקייט אין פנים אריין. האט דער שליש אים גוט אנגעשריגן זאגנדיג אז דער פסק בלייבט די זעלבע, שומו שמים!!! ווידער האט

פאסירט אזא מעשה אין איינעם פון די שטעטליך ארום נ"י עס איז אנגעגאנגען א שווערע דיי"ת איבער א מקוה בויען, ווען דער כורר פון איין צד האט געזען אז ער האלט שמאל האט ער געראטן זיין קליענט און געזאגט ווי פאלגט: איר מוזט אננעמען דראסטישע געוואלד'ס מיטלען נאר דאס וועט באאיינפלוסן די אנדערע 2 רבנים ארויסצוקומען לטובתכם, איר מוזט מסדר זיין אז די רבנים זאלן מורא באקומען אז דאס שטעטל וועט בלייבן אן א מקוה וועלן זיי כמילא פסק'נען אז "איר" זאלט בויען די מקוה, דער בעל דין האט נישט לאנג געווארט און געטאן ווי זיין רב האט געהייסן און צובראכן די פלאמבינג פון די מקוה אזוי אז ווען זיי זענען געקומען צו די מקוה האבן זיי געטראפן א קאלטע מקוה, און ווען נישט דער אריינמישונג פון רבנים ואדמורי"ם ווער ווייט ווי לאנג דאס שטעטל וואלט געבליבן אן א מקוה! שומו שמים!!!

כג) אויך איז דא א געוויסער פארשוין א כורר וועלכער איז ככלל קיין רב נישט, נאר ער איז גרויס געווארן זייענדיג א רבנישער טוען וועמעס גרויסקייט נעמט זיך פון דעם וואס ער באפאלט דעם צד שכנגד מיט זידלערייען און ניכול פה, אז עס זאל נסתם ווערן זיינע טענות, און אלע מעטאדן זענען אים כשר צו דערגרייכן א זיג פאר זיין קליענט ווי פעלשן שריפטן, ווען מען ווייזט אים אז די הלכה זאגט אנדערשט ווי ער, דרייט ער אויס דעם פשוט און באמיהט זיך מיט אלע שטיק צו פארדרייען און פעלטשן דעם פסק פון גדולי הפוסקים און מהפך זיין דברי אלוקים חיים.

אין אונזערע פריערדיגע ארויסטריטן זענען מיר שוין ארויסגעקומען מיט פארשידענע פארשלאגן, און מיר ווילן דא נאר געבען אן אויפרוף צו די ערליכע רבנים צו זען ווי ווייט מעגליך זיך אפצוגעבן און אויפנעמען דין תורה'ס ווען מען ווענדעט זיך צו זיי, און נישט מדחה זיין, און געדענקען וואס חכמינו ז"ל זאגן אויף דעם פסוק "ועצומים כל הרוגיה" זה ת"ח שהגיע להוראה ואינו מורה. אין זכות דעם וועלן מיר זוכה זיין עס זאל מקוים ווערן "ציון במשפט תפדה" כמהרה בימינו אמן.

הק' שלום יודא גראס
אבדק"ק האלמין

נ.ב. ווער עס וויל וויסן צו וועמען מען קען זיך ווענדן, צו באקומען אן ערליכן פסק, זאל זיך ווענדן צו אונז שריפטליך, און מיר וועלן אייך געבן א ליסט צו וועמען מען קען זיך ווענדן.

כאן אנו מעתיקים דברים החוצבים להכות אש זקוקין דנורא דנפקו מפום ממלל רברכן ה"נ הרב הגאון המובהק הפוסק האדיר המפורסם בכל קצות תבל בהוראותיו המומחיות מן היחידים שבדורינו כקש"ת מוהר"ר משה שטרן שליט"א אבדק"ק דעכרעצין ומלפנים אבדק"ק ניהייזל ושאר ק"ק, בעהמ"ח ספרים החשובים שו"ת באר משה ז' חלקים, באר משה על מועדות, באר משה הל' פסח, הגש"פ, באר משה על הריטב"א מס' ב"ב, וחי' הר"ן מסכ' מגילה, ובאר משה על מס' שבועות, ברכות, ביצה, וספר הנפלא באר משה על הל' עלעקטריק בד' חלקי שו"ע, וחיבור גדול ע"מ עירובין (בכת"י כמו ז' מאות דפים) ועוד הרבה חיבורים על סדר הש"ס. למותר להדגיש רבת התועלת בהעתקת דברים הנפלאים המאירים כספירים כי הלא נודע לכל באי שער הלכה שהגאון הנ"ל ידיו רב לו במקצוע הלזה בהלכה ובפראקטיק ואליו פי אלפי ישראל ידרושון להצילם מיד עושקם, כידוע לכל רכות מזגו וטוב לבבו להיות מוכן לשמוע צעקת עניים ואנקת אכיונים על אף עוצם הון טרדותיו המרובים בבית דינו וגם טרדותיו בשאר עסקנות לזכות הרבים בכל מקצועות שבתורה, וכל זה לבד דרשותיו הנלהבים בדרך זקינו החת"ס זצ"ל להשיב רכים מעון, והגאון הנ"ל ראה צורך גדול לפרסם החנפים העושים מעשי זמרי ומבקשים שכר כפנחס, וע"כ נתן מקום בתוך ספרי שו"ת שלו לאחדים מן הרבה מאות עובדות הנודעים לו ושאיירעו אצלו כדי לקיים מצות מחאה נגד הבוררים שבימינו אשר לפי דעתו כל צרות ופגעי הזמן הם בשביל עון זה כמבואר להלן בדבריו.

פרק א

לתשומת לב המעיין:

חלקנו דברי השו"ת באר משה דלהלן לכמה קטעים והוספנו כותרת קצר בתחילת כל קטע. וזאת לדעת כי רק הכותרת הם הוספות המו"ל ושאר הדברים הם ככתבם וכלשונם כמו שנדפס בשו"ת באר משה.

ידע הקורא!

הלשון "בערופס-בוררים" שנמצא בתשובה הזאת פירושו בוררים שעיקר פרנסתם מבוררות וידוע שרבנים שבזמנינו המפורסמים בשם בוררים הם "בערופס-בוררים".

הדברים דלהלן לקוחים משו"ת באר משה ח"ד סי' קמ"ח וז"ל:

— א —

**דיני תורה בויליאמסבורג — הבוררים יש להם בתים ובשביל זה מעקלין
הדין לטובת הבעלי בתים**

נשאלתי טרם שגמרתי דברי על שאלה האיומה הנ"ל ובעודי באמצע הכתיבה והדיו לא נתייבש באו אלי חבורת סגל של יראים וחרדים, אברכי כולל גדול ומפורסם, והביעו צערם לפני על הדין תורות הנעשים (רובם ככולם בויליאמסבורג, ומקצם במקומות אחרים) מצד הבוררים הנוטלים הרבה יותר משכר בטילה.

והוסיפו שרובא דרובא מהבוררים הם דיינים שיש להם בתים, ובדין תורה ככל פעם כשיש להשוכר דין תורה עם בעל הבית, הבעל בית יוצא זכאי והשוכר (הטענענט בלשון המדינה) ידו על התחתונה, ועי"ז נזרקין הן מדירותיהם בלא חמלה וחנינה, וצועקים בעיר (וויליאמסבורג) ואין מושיע להם.

— ב —

הבוררים מוציאים הון תועפות מכל הרוצה לגרש, או אשה המבקשת להתגרש, והתוצאה — שיושבים בעיגון וצער נורא אי אפשר לחרט על הגליון — תחת אשר שקדו קדמונינו להתרת העיגון

עו"ש וז"ל: עוד הוסיפו להגיד כי עתה מחדש הצרעת הולך ומתפשט בענין הדין תורות, לגרש אשה מבעלה, והבוררים כל אחד רוצה להראות כחו היפה, ופוסקים שהבעל צריך לשלם ט"ו אלפים וח"י אלפים, ולפעמים מחייבים האשה בהון רב. והביעו צערם שיש להם חברים שא"א להם לדור עם נשותיהם, ולעומת זה ישנם נשים שא"א להן לדור עם בעליהן, וכל צד גוזל מצד האחר ממון רב, והבוררים נותנים עצות רעות איך להציע הטענות, ועי"ז הבעלים יושבים כדור, ולפעמים בהפך הנשים יושבות גלמודות כעגונות חיות ואסור לשחוק מעתה. ואם הרבנים לא יעשו משפט ויסדרו הענין נכאב הזה אז יהיו מוכרחים לצאת כמחאה גדולה נגד הרבנים והבוררים, והגם שמורה עולה על ראשם שע"ז ישפילו כבוד הרבנים שליט"א וכבוד התורה, אבל כלית ברירה יהיו מוכרחים לעשות כדבר הזה.

השבתי להם, שאחר שאתבונן בצעקתם הבאה אלי, ואחר דרישות וחקירות עד כמה טענותיהם צודקים, אחזה דעתי, ואכתוב להם "ככתב" מה הזמן והענין דורש, ואקוה שע"ז גם אחרים יתעוררו על דבר הרע הזה הנעשה בקירבנו ממש. ובכח הרבים יעלה בידינו לתקן המעוות. אם לא כולו עכ"פ מקצתו וכו'.

אחר חקירה ודרישה נתאמת אצלי שהאברכים יראים וחרדים הנ"ל צודקים לגמרי בצעקתם, וכמו שאכתוב להלאה נודע לי עוד דברים זרים שהם לא ידעו עדיין, וע"כ בעזר ה' נורא עלילה בלא פחד ויראה, הגם שיודע אני מעיקרא שקרוב הדבר שמה שאכתוב יגרום לי שכרון לב קטן וגם גדול ועגמת נפש ח"ו, עכ"ז לא תגורו מפני איש כתיב, יעבור עלי מה, ואכתוב כאשר אני מכין מדברי חז"ל וגדולי רבותינו זכ"ע, שהחוב עפ"י תורה"ק מוטל עלינו ובנפשות מתחילין מן הצד.

— ג —

הבוררים פרצו באיסור שמועות בעל דין שלא בפני בעל דין חבירו
 עו"ש ח"ל: כל זה כתבו רבותינו שבגולה זכ"ע על רבנים דיינים מומחים יושבים על מדין שהיו מוחזקים בכשרותם יראים ושלמים חרדים לדבר ה' והעולה על כולנה שלא עשו פרנסתם מאומנות הבוררות, עכ"ז מאחר שיש איסור תורה בדבר אל יאמר שום אדם זך לבכו ובורר לי שגם אם אשמע בע"ד א' שלא בפני בע"ד חבירו לא אטה, כי התורה ירדה לסוף דעתו של אדם, ושלמה המלך יזכיר שנשיו הטו לבבו. (ופסקו של הערה"ש סי' טוב סק"ד מרפסין איגריין) ועיין בספר חמד משה (סי' כ"ה) וגם דבריו צע"ג.

ועתה שמעו שמים על הרעה וצרעת ממארת המתפשטת יום יום ואוכלת ומבערת את הטוב הנשאר, דכאן בארצות הברית, לרוב הבוררים כל או רוב פרנסתם או חלק גדול מפרנסתם משכר הבררות, ולכן כל בורר ובורר ממין זה מחפש פירסום עד כמה שידו יד [הכהה] רמה מגעת, ע"כ מזמינים — הטובים שבהם בדרך מסיח לפי תומם — הבע"ד שלהם, שיגידו (במסל"ת) הכל באר היטב, מרישא ועד סיפא, כדי שיהיו בקיאים בטענותיהם, ואחר שפרנסתם תלויה בזאת שצד שלהם שבחר בהם יצא זכאי [היינו חייב] ויקבל עי"ז "פאבליציטי" היינו פירסום נאה טוב ויפה, מלמדים אותם — כדרך מסיח לפי תומם, כביכול — "חס ושלום" לא בפירוש — ומשימים בפיהם ויועצים להם עצה רעה מה לטעון.

— ד —

הבורר עושה יד אחת עם בעל דינו — עיני ראו ולא זר

עו"ש ח"ל: ומעיד אני עלי שמים וארץ שפעם אחת כשישבתי בד"ת כבורר של צד אחד — וחלילה וחלילה מעולם לא הרשתי לבע"ד להגיד לי שום דבר שבעולם מטענותיו הס מלהזכיר — שאלתי את הבע"ד שכנגדי דבר מה כי ראיתי סתירה בדבריו לא הכין עצמו לשאלה זו, וגם רבו הבורר לא העמידו היטב לנסיון על הבחינה, ופתאום השבנו שאינו יכול להשיבני עד שישאל את פי בורר שלו, כדת מה להשיב. וכששמעתי תשובה זו מפורש יוצא מפי הבעל דין נדהמתי, וכן כל הדיינים עמדו משתוממים [כי היה בית דין של חמשה] עד שגם הבורר שהיה אביר לב נתבייש קצת על רגע, אבל כזקן ורגיל באלו הדברים לא אבד שלות נפשו, והשיב לו שאין זה עסק שלו מה להשיב, אבל יעץ לו שישב "במתינות וישוב הדעת" ואינו מוכרח להשיב תיכף ומיד, ואם צריך לו לעיין בכתביו שבביתו לא ישיב עתה כלל רק אחר שיעיין בכתביו, וכששמע הבע"ד דברי רבו הבורר אחר קצת התכוונות השיב לי שבאמת אין בידו להשיב לי על שאלתי ואחר שיעיין במכתביו בלילה ישיב לי למחר, והכל הבינו היטב שבחלילה הבורר שלו ילמדו מה להשיב, ואיך לבטל את מה שכבר הגיד האמת בטעות. אחר תשו' הבע"ד סלקתי עצמי מלהיות בורר כזה הדין תורה, וקבלתי על עצמי שבשום אופן לא אקבל שום בוררות, וע"י מעשה בוררים כאלו כבוד התורה מתמעט ושוחקים בשוק על דין תורה הנעשה ע"י בוררים ידועים ומפורסמים כאלו, ועל הרבנים הגדולים מזקני דורינו החוב מוטל להשמיע קולם קול להבת אש ולגדור גדר, עכ"ל בהערותי על תשו' עין טוב מלפני יותר מעשרים שנה.

— ה —

גם מלהיות שלישי תנה ידך

עו"ש וז"ל: בעוה"ת קיימתי את אשר קבלתי על עצמי ומאז ועד עתה לא קבלתי שום בוררת, וגם בתור שלישי רק לפעמים ישכתי, וסהדי במרומים שבשמים האחרונות גם מלהיות שלישי מנעתי עצמי לגמרי, כי ראיתי שכל כורר וכורר מתחזק עצמו מאוד להצדיק בע"ד שלו, וכמה פעמים הרגשתי שהבורר עובר הרבה מאוד הגבול הניתן להבורר, עפ"י הרא"ש, להפך בזכות בעל דינו, ועתה אינני מקבל שום דין תורה עם בוררים בשום אופן שבעולם, אלא אם באים הכע"ד לפני משיב אני להם שאני אכרר ב' דיינים והכ"ד יהי' ב"ד סתם, היינו "נוטרילי", ואם אינם רוצים בזה אז אני משיב להם שילכו למקום שלכם חפץ, אבל לא אצלי, ובעוה"ש"ת הרבה החזיקו לי טובה על זה.

— ו —

פתגם מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל — "נגד בוררים שפרנסתם מבוררות — אי אפשר ללחום"

עו"ש וז"ל: ועתה אספר לכם דבר נורא, פעם אחת (לערך לפני י"ב שנים) אחד מקרובי משפחתי היה לו דין תורה עם בוררים, שהי' הבררות אומנתם, פי' בלשון לעז "בערופס-בוררים", שעושים עיקר פרנסתם מדין תורות, והבורר של צד שכנגדו היה גבר אלים מאוד, והבורר שלו [של קרובי משפחתי] סילק עצמו מדין, כי לא יכול לעמוד נגד שקרו וכזבו של הבורר שכנגדו, ובא קרובי לקובלנא לפני מה לעשות, כאשר ראיתי צרת נפשו, ומבשרך אל תתעלם, אזרתי כח והלכתי אל רבן של כל בני הגולה אדמו"ר הגה"ק מסאטמאר זי"ע ובקשתי שיתן לי עצה טובה כדת מה לעשות, וביותר תמכתי יסודותי על זכות קמוח"ז הגאון"צ האמיתי הדרשן הגדול פה מפיק מרגליות כקש"ת מו"ה ש"צ הכהן שטראססער זצ"ל, שהיה בינו ולהבחל"ח בין האדמו"ר זיעזעכ"י קשר אמיץ ואהבה עזה. והשבתי "נגד בוררים שמלאכתם ופרנסתם הוא הבררות אי אפשר ללחום נגדם" וכשעשיתי פנים של שאלה ושל יאוש, אבל הגה לא יכלתי להוציא מפי כי כל כך נדהמתי מתשובתו הכוערת, פנה אלי בהתעוררות רב ובהתרגשות כדרכו בקודש, ואמר לי "מה אתה רוצה שאריב עם כל אחד ואחד, וגם זה הייתי עושה, אבל כל אחד יאמר שהאמת עמו אתו, ואהיה מוכרח לישוב אצל כל דין תורה, או שהדין תורה יהיה בביתי וזה מן הנמנע", כאשר באתי כן הלכתי. רבינו הק' ראה שמאוד כאב לי הדבר, וקיים בעצמו צדיקים אומרים מעט [ובאמת אפילו מעט לא אמר לי, כי לא הבטיחני שיעשה דבר בענין זה] ועושים הרבה, וזמן מה אחר שהתאוננתי לפניו על הדבר הזה, נגמר הד"ת בכי טוב בעוה"ש"ת, ואין ספק אצלי שידו הגדולה של רבינו הק' זי"ע פעל כל זאת, היינו שדיכר עם הב"ד ודבריו עשו רושם, אבל המוסר השכל היוצא מזה הוא איום ונורא, מה היה דעתו, בעומק לבבו הטהור, ומה היה מסקנתו מדיינים שמלאכת בורר פרנסתם.

"בערופס - בורות" מי שירות ה' נוגעת בלבבו מתרחק מזה כי אהבתם ליושר ואמת בשפל המצב — כך דיבר מרן רשכבה"ג מסאטמאר זצוק"ל

עו"ש ח"ל: ועד בשחק נאמן שאחרי כתבי כ"ז ע"י הודמנות של דבר מצוה נפגשתי עם רב מובהק יחסן גדול ומפורסם, וממש מסיח לפי תומו [וראיתי בזה אות מן השמים] סיפר לי שפעם הגיד לפני רבינו הק' אדמו"ר מסאטמאר זי"ע והתפאר בצדקת אביו שמעולם לא רצה לקבל שום כריות בדין תורה. וע"ז השיב לו רבינו הק' שליט"א שלפנים היה זה כאמת צדקות גדול ורבותא, אבל עתה שהבוררים הם "בערופס בוררים" אין שום צדקות ורבותא שלא לקבל, ואדרבה חידוש ורבותא הוא אם אחד מקבל על עצמו להיות בורר אם יראת ה' נוגעת בלבבו, כי אהבת היושר והאמת של הבוררים היא עתה בשפל המצב וכמעט אי אפשר שהב"ד יהי' "נוטראלי". ואמר לו חי' אגדה נפלא על מק"ק לא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים (ריש פ' שופטים). ופלא דדיין הנוטל שוחד נקרא צדיק, בתמיה. [והוספתי עוד אני לדקדק שהל"ת "לא תקח שוחד" כתוב בלשון יחיד, והטעם כי השוחד יעור עיני "חכמים" ויסלף דברי "צדיקים" בלשון רבים. ועוד קשה ביותר, כי לא תקח שוחד כתיב בלשון נוכח, והטעם כי השוחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים כתוב בלשון נסתר, כאלו היה הפסוק מדבר מאחרים ולא מהלוקח שוחד בעצמו, וזה פלא]. אבל כאמת אמר רבינו הק' שליט"א כי במקום ישיבת ב"ד שהבורר שלקח שוחד הוא ביניהם, משפיעה מחשבתו הרעה על כל הב"ד ואפילו על הדיינים שלא לקחו שוחד משפיעה הילוך מחשבתו לעקם ולסלף הדין האמיתי, כי השוחד כ"כ מחממו שיעלה בידו להטעים בגבורה דבריו. וזה שאמרה תורה לא תקח שוחד, אתה לא תקח, כי השוחד יעור עיני חכמים, היינו אפילו עיני שכל של הדיינים הכשרים שלא לקחו שוחד, עד שאינם יכולים לכוון האמת, וגם יסלף דברי צדיקים גמורים שאין להם חלק בהשוחד ח"ו, ודפח"ח ש"י. הנה הסיפור וגם החי' אגדה הנפלא במינו מתאים מאד לכל מה שכתבתי שבדידי הוה עובדא.

והא לך דברי אחד המיוחד מגדולי רבותינו האחרונים בעל כנסת יחזקאל בתשו' אור נעלם (סימן מ"ג) שכ': שיותר טוב "בעתים הללו" להיות ב"ד קבוע כי בעוה"ר כעת הבורר מכל צד לא די שטועה בדברי רש"י [ראה ברא"ש רפ"ג דמס' סנהדרין]. ואף גם שומעין הטענות ומשיאין עצות כדי לקבל שכר שיחה נאה, ומהאי טעמא קבעו ב"ד קבוע בכל הקהילות הגדולות בתפוצות ישראל, ואף דבמתני' קאמר זבל"א זבל"א וכו' אך המה ראו לפי הדור שהיה בימיהם, כמו שכ' הרמב"ם ושו"ע (ט"ו) משרבו בתי דינים שאינם הגונים במעשיהם וכו', ואם בימיהם אמרו כן ק"ו בן בנו של ק"ו בדורות הללו, וממילא אם כן עשה הבורר של התובע גדול עונו מנשוא וכו' עיי"ש, ואם רבינו הגדול בעל כנסת יחזקאל כ' על דורו כן אנן מה נעשה אבתריה, ודברי תשו' שכו"י (ח"ב סי' קמ"ג) הובא בפ"ת (סי' ב' אות ג') אחר עיון היטב בדבריו אינם מתנגדים כלל לדברי הכנסת יחזקאל האמתיים הנ"ל.

— ח —

אפילו דיין כשר ירא ושלם עם כל המעלות והמדות אם יש לו בית — יתרחק מלדון ריבות שוכר ומשכיר

עו"ש ח"ל: והנוגע למה שהדיינים נוגעים בדבר כשדנין בענין שוכר ומשכיר, מאחר שגם להם בתים. הנה בודאי עפ"י הדין אין לפסלן, אבל הבקי בהילוך המחשבה ומשא ומתן של המשכיר והבורר דארצות הברית, לא בשאר ארצות, הכל יאמרו מכוער הדבר, ואינו הגון לעשות כדבר הזה להיות שיחה בפי כל, ולא המתנגדים פותחים ופוערים פיהם נגד הדיינים והבוררים הללו, דהם אינם הולכים אצלם מעיקרא, אלא חסידים ואנשי מעשה, החרדים והידאים יושבי ויליאמסבורג, הם הם מלא כעס ורוגז על הדיינים ובוררים אלו, וצועקים שהם נוגעים בדבר, ובאמת אין הדבר רחוק, הגם שאי אפשר לברר וללבן, וממילא אין לפוסלם, אבל נכון היה מצדם למנוע לישב בדין תורה שריגזו דלא פסיק הולך ומתגבר, ולדעתי מחויבים הם דיינים כאלו לפרוש עצמן מד"ת כזאת מטעמא דמיגדר מילתא, עיין בב"י (חור"מ סי' ב') בשם מהר"ם ריקנטי בשם מדרש הנעלם.

ולפענ"ד שהדיינים הללו יפרשו עצמן מד"ת כאלו, דזה הוי בגדר שהשעה צריכה לכך להשתיק הריגון, וכמה פעמים מצינו בש"ס ופוסקים שעשו כן לפי שהשעה היתה צריכה לכך (עיין כאל"י רבה או"ח סי' צ' בשם תשרי"ב סי' ע'). וגם אם ימא דאין עליהם חוב לפרוש מד"ת כאלו, אבל זה ברור כשמש שחרפה ובזיון גדול הוא, שהם יכופו אחרים שיעמדו לפניהם לדין תורה כשהדיינים בעצמם יודעים שהבע"ד בא לפניהם נגד רצונו, ועל אפו וחמתו הוא להתדיין לפניהם. וקצת דומה שאלתינו, שעליה אנו דנים, להא דמפורש במהרשד"ם (חור"מ סי' ד') שאם כוונת אחד מהדיינים היה לתועלתו שהדיין פסול והפסק בטל עי"ש, וגם בשאלתינו להדיינים יצא תועלת גדול — כפי הריגון שאינו פוסק — דהם נוהגין גם כן עם השוכר כשאר משכירים ומצדיקים בזה מעשיהם — יש לפקפק בזה הרבה, על די הפסק שיצא מלפניהם לגבי משכיר אחר, והדמיון עצום לפענ"ד. וכבר הורה הבעל ערוך השלחן (חור"מ סי' ז') שאם רואין שלפי תכלית הענין טוב יותר שידונו על פי דיינים אחרים יותר טוב לעשות עי"ש וק"ו בנידון דידן, הרי מקור להעירור יסודתו בהררי קדש, ואין דעת המעדרים עירור בעלמא בלא שום יסוד בהלכה. הגם שהדין הנ"ל נראה לי נכון, עכ"ז ראוי ונכון לענוש לאלו הפוערים פיהם, ומבזים הדיינים מומחים בלא שום יסוד גמור, רק משום חשד וחשש בעלמא.

— ט —

העצה הנכונה לדיין האוהב צדק לבטל גזילות הון רב לצורך גט

עו"ש ח"ל: ובענין חשלומין הון רב ועצום לבעל כדי שיגרש אשתו, ולפעמים התשלומין הללו שוכרים לרסיסים משפחת האשה האומללה בלאו הכי, בודאי החוב מוטל על הדיינים להציל עשוק מעשקו, ועל הבורר מוטל החוב שלא יקבל בוררות בענין זה, רק בתנאי קודם למעשה שידע הבע"ד שלא יצמוד לו על צדו אם יבקש הון רב, להתרות בו ולומר לו בפה מלא שאנו לא נהי' כלי זיון בידו לסייע לעוברי עבירה בממון שבין כך ובין כך אין הברכה מצויה, וכמו שבא כן ילך, וחרפה ובושה הוא לבקש בעבור גט ממון ולצער ולשבר את הצד שכנגד עוד יותר ויותר, והדין המתאמץ להוציא ממון רב ועושה כל טעדיקי לזה, עתיד ליתן את הדין ויהי' לדראון עולם וענוש לא יכלה בודאי ובבירור.

— י —

מעשה נבלה מאוד וקשה להאמין

עו"ש ח"ל: רעתה אספר. לדור האחרון מעשה נבלה ומאוס, כדי להיות נשמר לדורות, להתרחק מבוררים הנקראים "בערופס-בוררים". הרבה דברים זרים ותמוהים טפוחים בדמעות בעלי דינים מספרים בעלי הולכי רכיל, אפשר כולו או מקצתו אמת ואפשר שכולו שקר, למשל סיפר לי איש אחד, שאחד מב"ד של הבוררים קרא על הטעלעפהאן, בעל דין אחד שלא שלם הארבעה מאות דאללאר !!! פסק-געלט, שאם לא ישלם עד יום פלוני אז ידע שברשותם עדיין לשנות הפסק לרעתו. אינני מאמין — הגם שהמספר אמר לי שם הבורר ושם הבע"ד. ובפידוש אמרתי לו שזה א"א, והוא השכני שאפשר ואפשר, ובורר שנעשה הדבר, ואם רצוני לדעת בכידור שאדבר עם הבע"ד, אני לא אכיתי כי בלא"ה נגד בורר גבר אליהם כזה אין בכחי לעשות מאומה.

— יא —

מעשה שאירע לפני המעיד כי תאוות רדיפת הממון של הבוררים עוברת כל גבול ומרתצת בתים שלמים ערו ערו עד היסוד

עו"ש ח"ל: אבל מה שאגיד לכם עתה נעשה לפני ואני מעיד על זה שעד כמה תאוות הממון של הבערופס-בוררים הולך ועובר כל גבול. איש ואשה צעירים שעדיין לא הגיעו לשנת העשרים, דרכם הי' לבא אלי עם כל שאלותיהם, ולרוב באו ביחד. פעם אחת עבר כמה שבועות ולא באו. לא ידעתי פשר הדבר. ופתאום בא לפני הבעל כלי אשתו ומבקש אותו שאשמע אליז קשי רוחו. נפחדתי. בקול חנוק מדמעות סיפר לי צערו הגדול שאשתו עזבה אותו חזרה לבית אביה, והוא מבקש ממני לעזור לו ולדבר עמה או עם אביה - לא עם אמה מטעמים כמוסים — מתחלה דברתי עם אביה שהכרתיו זה זמן רב. בקשתי אותו שיבוא הוא עם בתו אלי — לא לדין תורה — וגם הבעל ואביו יהי' אצלי ומדבר בדבי שלום וריעות לחזק יסודות הבית שלא יהרס לגמרי. ע"ז השכני שכבר הלך אל בורר אחד — מכיר אני אותו בורר, שהוא מאלו הבערופס-בוררים - בשמעי זאת נרעדתי. דברתי אל לבו שאל יזמין חתנו לדין תורה, דהלא הוא רוצה שלי' וגם היא רוצה שלי' ולפני ב"ד עם בוררים יכול לצמות מחלוקה בין איש ואשתו ומי יודע מה יהי' סוף הדבר. הוא השכני שמכין הדבר וכן הדעת והשכל מחייב עכ"ז צריך עדיין להתיישב בדבר. אחר שעה השכני על הטעלעפהאן שדיבר עם הבורר שהוא אמר לו שיותר טוב לתווך השלום לפני ב"ד כי כח ב"ד יפה ויהי' החוכ יותר מוטל על הבעל לקיים פסק ב"ד של שלש מרכ אחד. השכתי לו אני אינני רוצה בד"ת ויותר טוב להגיע לשלי' כאן מלפני ב"ד. אבל לא הועיל מאומה והוא בשלו. דברתי על הטעלעפהאן עם האשה וגם היא הסכימה עמי שיותר טוב להציע הענינים לפני רב אחד בלא דין תורה מלהציע לפני ב"ד עם בוררים, אבל גם היא השיבה שצריכה לדבר עדיין עם אביה. אחר יום או יומיים השיבה שאביה דיבר עם הבורר, הבורר אמר שטובה גדולה יצמח לה בפני ב"ד ושלא תלך לפני רב אחד. מה נעשה אחר ד' שבועות נשבר ביתם וגירש את אשתו שמעולם לא עלה על דעתו ועל דעתה לעשות כן מתחלה, אבל לפני הבוררים הבעל ואביו והאשה עם אביה זרקו חיציהם השנונים זה כנגד זה וזו כנגד זה ונתפרדה החבילה ונתגרשו נגד רצונם הטוב. ח"ו אינני רוצה לומר שרשעת הבערופס-בורר עשה את זה. אבל זה ברור לי שתאוות הממון של הבורר גרם לזאת, שבאמת בלא"ה היה דבר זה ח"ו רשעות עצומה. ומי יודע כמה דמי ודמעות זוגות צעירים כאלו שנתגרשו בימים אחרונים מדבק לנפשות בוררים כאלו שרצו להראות

גבורתם בד"ת ולגבות ממון רב בעד טרחתם שטרחו בעד הבעל או בעד האשה ועי"ז עשו פירוד גמור ביניהם שסופו ה' גט פטורין. והאיך אפשר לשתוק? האיך שתיקה בדבר זה חטא ועון? הלא כל רב ומורה, כל מנהיג קהילה, מחוייב לצעוק ולזעוק זעקה גדולה נגד פרצה כזו, מי שמע כזאת לשבור חיי נערים ונערות בשביל תאות ממון. סיפור זה כדאי לעורר חוגי הקהל הרחב שבכל שכונה ושכונה בברוקלין, שהקהלות ביניהם יקבעו ב"ד קבוע נטראלי בלי בוררים באופן שיצא משפט צדק — ולא מעוות — מתחת ידם, ושלח על ישראל.

— יב —

הבוררים מרבים בישיבות כדי להרבות הונם מלבד העול הנורא שלוקחים הרבה יותר משכר בטלה

עו"ש ח"ל: ואחרון אחרים חמור שבכולם — לא בשביל שהוא חמור מהנ"ל, אלא לפי שהוא שכיח מאד הבוררים — לפי קול הנשמע ההלוך וחזק מאד, שהדיינים נוטלים הרבה יותר מכדי שכר בטילה. ולא עוד אלא כשיש באפשרותם לגמור הד"ת בישיבה אחת מרבים בישיבות ב' וג' וד' פעמים כי עבור ישיבה אחת א"א ליקח שכר גדול כזה, ע"כ מרבים בישיבות להצדיק מעשיהם הרעים לבקש ממון רב. ולא רק שתובעים בפה בחזקה, ונוטלים ביד רחבה, אלא ששום חנינה ובקשה מצד הבע"ד אינו מועיל כלל אצלם.

— יג —

אפילו מעניים ואביונים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה — וכל הבכיות וצעקות ודמעות מהאומללים ללא יועיל

עו"ש ח"ל: ואפילו מעניים מרודים ממש חוטפים פרוטתם הדלה האחרונה, ולפעמים בע"ד עני מבקש רחמים בתחנונים שאין בידו לשלם ה"פסק-געלט" ושום דבר אינו מועיל אצלם. ועד בשחק נאמן שממש אתמול שפסה לבד לפני אשה עני, ובכתה ממש בדמעות שליש, איך שהוצרכה לשלם "פסק-געלט" ג' מאות דאלאר — וכן הבע"ד שכנגדה ביחד שש מאות דאלאר — בזמן שאין לה ממה לשלם חובותיה שאין מניחין אותה לישן, והבית ריק מכל, כי בעלה חולה ועצור בבית זה חמש שנים. בקשתי אותה שלא תגלה לי שמות הרבים הדיינים ומתחילה שמעה לדבר, אבל לבסוף בתוך שיחתה ורוכ כעסה צעקה, אלו הרבים העשירים ויש להם מכל טוב, ופרטה השמות של הרבנים שיחי, אני מצדי גערתי בה בנזיפה, אבל הרושם הנורא נשאר בלבי, אשה שנלקחה מכל הצדדים ובעלה עצור בבית מחמת חליו, איך אפשר לדרוש ממנה ג' מאות דאלאר "פסק-געלט" במקום שאין לה ג' מאות פרוטות. ולאמת את דבריה שכמעט א"א להאמין, ובראותה שאינני מאמין לדבריה, קפצה ונשבעה שכן הוא, והזכירה שם אדמו"ר ציס"ע ז"ע שהוא יודע הכל באריכות. וקראתי לאותו אדמו"ר שליט"א על הטעלעפהאן כי לא יכולתי להאמין, וסברתי למה יהי בלבי דבר שאינו, ולתמהתי הרבה אישר וקיים כל דבריה, ואמר לי שגם הוא לא רצה להאמין שדבר כזה אפשר להיות, אבל כשדיבר עם אחד מן הדיינים ושאלו על כך, קיבל תשובה תמוה ביותר: "שאם אין לה, תחזור על הפתחים ותשלם הפסק-געלט", כי זה פרנסתם". חרפה וברשה תכסה פניהם.

אין רצוני להכניס עצמי בדבר שכבר הלכו בו נמושות. ראה ברע"ב ברכות פ"ד, ותוס' י"ט שם, ובכ"י (ח"מ סי' ט') ובשו"ע שם ס"ה ובמפרשים, וגם כל ספרי רבותינו הגאונים צ"ע וצוק"ל בתשובותיהן מלאים מחומר האיסור באין חולק, וכולן מדברים מגנות ומן עונש הנוטל שכר יותר מכדי שכר בטלה, וכמה מכוער הדבר, וגם המחזירים ומקלים ולומדים זכות על הדיינים באופנים שונים, וכבר נתפשט המנהג למעשה ליטול שכר גם קצת יותר מכדי שכר בטלתו, אבל לא באופן גס כזה, חרפה ובושה הוא לנו, באופן כזה, ובוזה מאבדין הודה ריפ"י של תורה רחמנא שזיבן לן מהאי עונשא, וכח בית דין נחלש, ואפשר ח"ו בטל לגמרי, מי הוא זה שיכול לקבל אחריות כזאת, ואם מקבל עליו אחריות כזאת, אז במכת"ה אינו ראוי לאותה איצטלא, ואין כתר התורה הולמתו יהיה מי שיהיה, אפילו כגובה ארזים גיבהו.

— יד —

גם רבני וויליאמסבורג השותקים לכל זה ובידם למחות הקולר תלוי בצווארן

עו"ש ח"ל: גם הרבנים בויליאמסבורג השותקים לכל זה אינם יוצאים ידי חובתם כלל, בענין מכאיב כזה, והקולר תלוי בצווארן, כי יש בידם למחות ואינם מוחין ונתפסים בעונם, יעשו תשובה ויתקנו המעוות, וכלל נקוט בידינו שלעולם לא "עבר זמננו" ויותר טוב מאוחר מלא כלום, ומי יתן והיה לבבם עם ה', חטאנו עד עתה ואין עתה אלא תשובה. ובזכות דייני ישראל העושים מלאכת ה' באמונה מכה לגאולה שלמה בביאת משיח צדקינו כב"א.

וע"ז בעה"ח חודש ניסן תשל"ג לפ"ק, פה ברוקלין יצ"ו.

משה שטערן

פירות הנושרין להלכה:

(א) הבוררים אסורים לשמוע דברי הבע"ד שלא בפני בע"ד חבירו (סי' קמח, ג-ז) — חידושי תורה נפלא מאוד בענינים הנ"ל מכ"ק אדמו"ר הגה"ק מסאטמר זי"ע בנוגע בגנות הבוררים הנקראים בערופס-בוררים (שם, ו') — בדידי הוי עובדא עם הגה"ק אדמו"ר מאטמאר זי"ע (שם, ו').

(ב) מצוה לדרן כזה"ל לפני ב"ד נוטרעלי ולא לפני ב"ד עם בוררים (שם, ו').

(ג) דייין שבעצמו בע"ב מבית לא יקבל לדרן בין בע"ב בית ובין משכירו (טענענט) בזמנינו (שם, ח).

(ד) על צעקת רבים לשלם סכום רב בעבור הגירושין (שם, ט).

(ה) בזעקת הציבור על התשלומין הגבוהים מאד פסק-געלט (שם, י).

(כל הנ"ל נעתק משו"ת באר משה ח"ד סי' קמ"ח)

בקשר למש"כ בשו"ת באר משה הנ"ל שחייב גדול על הרבנים בעלי בתים, וכל מי שיש בידו למחות ימחה נגד הבוררים שבזמננו, ע"כ חשבנו לנכון להציע לפני הקוראים ליקוט שלם מדברי הש"ס ומדרשים והפוסקים גדול חיוב המחאה וחומר עונש המתרשלים.

פרק ב

חיוב תוכחה ומחאה מש"ס, זוה"ק ומדרשים

(א) כל מי שאפשר למחות כאנשי ביתו ולא מיחה נתפס על אנשי ביתו, כאנשי עירו נתפס על אנשי עירו, בכל העולם כולו נתפס על כל העולם (שבת נד:).
(ב) מתוך שהי"ל לפנחס למחות לחפני ולא מיחה מעה"כ כאילו חטא (שבת נה:).

(ג) מי שיש סיפוק בידו למחות ואינו מוחה הקללה תלו' בו (ירושלמי שבת פ"ה).

(ד) כשביל ד' דברים נכסי בעלי בתים נמסרין למלכות, (ואחד) על שהי' סיפק בידם למחות ולא מיחו (סוכה כט:).

(ה) הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו בי' ש"מ קא ניחא להו (גיטין נו:).
(ו) אבנר נענש (בהריגה) מפני שהי"ל למחות בשאול ולא מיחה (סנהדרין כ:).

(ז) יהושע כהן גדול לבוש בגדים צואים שהיו בניו נושאים נשים שאינן הגונות לכהונה ולא מיחה בהן (סנהדרין צג:).

(ח) בצדקי' כתיב ויעש הרע בעיני ד', שהי' בידו למחות ולא מיחה (סנהדרין קג:).

(ט) למד אדם ולימד, ושמר ועשה, והי' סיפק בידו למחות ולא מיחה הר"ז בכלל ארור — לא למד אדם ולא עשה ולא שמר ולא לימד לאחרים ולא הי' סיפק בידו למחות ומחה הר"ז בכלל ברוך (ויקרא רבה כה).

(י) א"ל הקב"ה (למה"ד) הללו צדיקים גמורים והללו רשעים גמורים, א"ל הי' בידם למחות ולא מחו א"ל גלוי וידוע לפני שאים מיחו בהם לא היו מקבלין מהם, א"ל אם גלוי וידוע לפניך לפנייהם מי גלוי ולפיכך הי"ל למחות ולהתבזות על קדושת שמך ולסכול הכאות מישראל (תנחומא תזריע ט).

(יא) קח את כל ראשי העם והוקע אותם, כראשי העם תלה על שלא מיחו בבני אדם (תנחומא בלק יט).

(יב) ומי הרג אותם, פנחס, שהי' סיפק בידו למחות ולא מיחה, וכל מי שסיפק בידו למחות ואינו מוחה להחזיר ישראל למוטב כל דמים שנשפכין בישראל נשפכין על ידיו (ילקוט שופטים סח).

(יג) הי"ל לסנהדרין גדולה שיקשרו חבלים של ברזל במתניהם ויגביהו בגדיהם למעלה מארכובותיהם ויחזרו בכל עיירות ישראל, יום אחד ללכיש, יום אחד לעגלון, יום אחד לחברון, יום אחד לירושלים, וילמדו אותם דרך ארץ (שם).

(יד) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה (שבת קיט:).
(טו) האי צורבא מרבנן דמרחמין לי' בני מתא לאו משום דמעלי טפי אלא משום דלא מוכח להו במילי דשמיא (כתובות קה:).

(טז) בעיקבתא דמשיחא אין תוכחה (סוטה מט:).

(יז) מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה (סנהדרין קא:).

(יח) יאהב את התוכחות, שכ"ז שתוכחות בעולם נחת רוח באה לעולם, טובה וברכה באין לעולם, ורעה מסתלקת מן העולם (תמיד כח:).

(יט) כל המוכיח חבירו לשם שמים זוכה לחלקו של הקב"ה ולא עוד אלא שמושכין עליו חוט של חסד (תמיד כח:).

(כ) כל היודע להוכיח ומוכיח את הרבים, הרי הוא עושה קורת רוח לפני קונו (תנא דבי אליהו רבה ג).

(כא) מי שיודע שחבירו רשע ומחניף לו ומלא עונות ואומר לו צדיק אתה ראוי שיבאו עליו כל הקללות שבתורה, אבל מי שמוכיח חבירו שיחזור בו נוטל ברכות אותו המתוכח, אם קבל עליו וחזר בו גם הוא מקבל ברכות (ילקוט דברים תשצג).

(כב) וכי יש אדם ששונא בנו אלא מתוך שאינו מוכיחו על התורה והחכמה ודרך ארץ עתיד לשנאוהו אבל אם מוכיחו נעשה אוהבו (ילקוט משלי תתקנ).

(כג) באותה שעה עמדה מדת הדין ואמרה לפניו אף הצדיקים שבתוכה כתוב על מדתם תי"ו של דם, תי"ו תמות, השיב הקב"ה ואמר להם למה, א"ל מפני שלא הוכיחו את בניך בדברי תוכחות ולא אמרו להם לבל יחטאו, השיב הקב"ה גלוי וידוע לפני שאם היו מוכיחים אותם לא היו שומעין להם, השיבה מדה"ה אע"פ שלא היו מקבלים מהם הי"ל להוכיחם, מיד שתק הקב"ה וחישב את כל הצדיקים שהיו באותו הדור בירושלים כרשעים, ונשתלחו על ירושלים ו' מלאכי חבלה וחבלו (אבותיו דר"ע א).

(כד) מי שבדיו להוכיח ואינו מוכיח נלקה בצרעת (זוה"ק ח"ג דף מו:).
(כה) הצדיק מזדרז לילך אל הרשעים להשיבם מעונם ומודיע להם הדין של מעלה ועונש הגיהנם, ואינו נותן שינה לעיניו כיום ובלילה עד שמוכיח אותם ומביאם שישוכו בתשובה (זוה"ק ח"א כ:).

(כו) כל ישראל ערבים זה בזה (תורת כהנים בתקוני פ' ז).

(כז) אפילו צדיקים גמורים נתפסים על הדור וכו' על שלא מיחו ברשעים (תנחומא משפטים).

(כח) אחד מהדברים שלפי גודל החטא אין הקב"ה מספיק בידו לעשות תשובה, מי שאפשר בידו למחות באחרים בין יחיד בין רבים ולא מיחה אלא יניחם ככשלונם (רמב"ם ה' תשובה פ"ד ה"א).

(כט) חייב אדם למחות בעוברי עבירה וכל מי שאינו מוחה ובידו למחות נתפס באותו עון (רמ"א ביור"ד של"ד סעי' מ"ח).

(ל) אין הגזירה אלא על מי שיש בידו למחות ולא מיחה (ילקוט רות עה"כ וימת אלימלך).

(לא) כל האומר שלמה חטא אינו אלא טועה והכתיב ויעש שלמה הרע וכו' אלא מפני שהי"ל למחות בנשיו ולא מיחה מעה"כ כאילו חטא — אמר רב יהודה אמר שמואל נוח לו לאותו צדיק שיהא שמש לד"א ואל יכתב בו ויעש הרע בעיני ד', וכ' רש"י ח"ל: שמש לחטוב עצים ולשאוב מים בשכר לע"א ואל יכתב בו דבר זה ללמדך שקשה התוכחה במי שבידו למחות (שבת נו:).

(לב) ע"ז נענשו אנשי פלגש בגבעה, אמר להן הקב"ה בכבודי לא מחיתם, על כבודו של בשר ודם מחיתם (סנהדרין קג:).

(לג) הא דכתיב והכרתי ממך צדיק ורשע בצדיק שאינו גמור כיון שהי' בידם למחות ולא מיחו הוי להו כצדיקים שאינם גמורים (ע"ז ד:).

(לד) יען שאהרן לא מיחה במשה (במי מריבה) כי נהג בו כבוד כתלמיד לרב, ואין חולקין כבוד לרב במקום שיש חילול השם, ועל שלא מיחה נלקה כיצא בו (מדרש תנחומא, חקת).

(לה) מזה (מפנחס) ילמוד האדם שיקנא את קנאת ד' צבאות כשרואה איזה חילול השם או חילול התורה, ראה איך החזיקה לו השי"ת טובה וחנות וברית שלום עכ"ל (של"ה הק' בעשרה הילולים).

(לו) מ"ש בתנחומא ראה, דהרבה כשרים היו בדור כמו נח ונמחו עם הדור, הטעם שנמחו אותם הכשרים משום שלא מיחו, משא"כ נח שמיחה בהם כמו שארז"ל בב"ר עה"כ שנאו בשער מוכיח (החיד"א בחומת אנך פ' נח).

(לז) מי שאינו מחזיק במחלוקת על המתייצבים על דרך לא טוב ומושכי העון הרי הוא נענש מפשעיהם לכל חטאתם, ועובר בלאו שנאמר, ולא תשא עליו חטא" וכו' וחובה על כל ירא אף כי אוהב טהור לב להעיר קנאה וכו' עכ"ל (שע"ת לר"י שער ג, או' נט).

(לח) כ' הרמ"א ביור"ד של"ד בסופו ובחומ"מ סי' יב, מתשובת מהרי"ו סי' קנז, דנהגו עכשיו שלא למחות בעוברי עבירה משום שיש סכנה בדבר, מזה דשו רבים וכהיתרא דמו להם לחנוף לאשר לו שם ויד קצת אצל שום שררה או שאר תקיפות אע"ג דלא ברי היקא, ע"כ תפוג תורה, ולענ"ד טעות גמור הוא זה ודברי מהרי"ו לא נאמרו אלא בברי היקא ואי לא תימא הכי בטלת לא תגורו מעיקרא דודאי לא נאמר לא תגורו כ"א בדאיכא מקום לירא כמ"ש בנדה דף סא, וכעיי"ז בשו"ת הרשב"א הובא ב"י חו"מ יב, וכו', ושופט הממונה על ישראל לרדות העוברים ומקיים לא תגורו יזכה למחיצת פנחס המקנא, ורעה אליו לא תאונה, (עכ"ל פת"ש בשם בכו"ש).

לט) אל חקנא בעושי עולה, דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקוב"ה
אעבר על תלת לאוין, בגין כך בעי לי' לבר נש לאתפרשא מנייהו ולמסתא אורחי'
מנייהו עכ"ל (זוה"ק ח"א דף רלט:).

מ) כל ההוא בר נש דמקני לי' לקב"ה לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה
בי' כשאר בני נשא (שם דף כט:).

מא) כל מי שיש בידו יכולת למחות ומוחה ונוקם נקמות מהרשעים
בעוה"ז, הקב"ה כורת עמו ברית ולזרעו אחריו כמו שעשה פנחס (ראשית חכמה
שעה"ה פ"ב בשם הר"י אבוהב זצ"ל).

מב) החטא הקטן כשיסכימו עליו דעת הרבים והדת ניתנה בבתי דיניהם
שלא למחות בו, הנה הוא זמה ועון פלילי וחטאת הקהל כולו, ולא ניתן למחילה
אם לא בפורעניות הקהל והוא הי' עון סדום (ס' העקידה שער כ).

מג) מתוך שלא מיחו בעוכרי עבירה למדו הדורות מעשיהם (רש"י סוטה
מא:).

מד) מי שכידו למחות ולא מיחה נתפס על חטאו וזה דבר ברור מד'
רבתינו גם מן הכתוב וכו' והעובר עליה ולא הוכיח בטל עשה, ועוד שהוא מכת
הרשעים שעושיין כן (חינוך מצוה רלט, וע"ע בשל"ה תחלת ספרו).

מה) אשמייהם של ישראל תלויים בראשי דייניהם (ילקוט יחזקאל סי'
שמא, וילקוט דברים תח"ב).

מו) בן אדם דפה נתתיך לבית ישראל ושמעת מפי דבר וגו' ולא דברת
להזהיר רשע מדרכו הרשעה לחיותו, הוא רשע בעונו ימות ודמו מידך אבקש
(יחזקאל ג).

מז) ויתכן שגם משה נכון לבו בטוח בצדקת אחיו (אהרן, בהעגל) שכוונתו
לא היתה לרעה אבל על אשמת העם האשים אותו, כי הי' ראוי להוכיחם והם
נכשלו על ידו (רמב"ן תשא עה"כ מה עשה לך העם הזה).

מח) מפני מה מתים ת"ח בלא זמנם מפני שהם כוזבים בעצמם שאינם
נוקמים ונוטרים כנחש על דברי תורה ויראת שמים (אדר"ג פכ"ט).

מט) היו גדולי ישראל רואין דבר עבירה והופכים פניהם ממנו, אמר להם
הקב"ה תבא שעה ואני עושה לכם כן (מדרש רבה איכה — עה"כ ויצא מבת
ציון).

נ) ולסיום הדברים: אעתיק מ"ש הלוחם הגדול מוהר"ר חיים סופר זצ"ל
בספרו הבהיר שערי חיים דף ו, ע"ב, וז"ל: או' מיום הדין ואוי מיום התוכחה
כבוא עת מועד לכל חי, וכי יפקוד ד' על מעשי אנוש ועל פעולות אדם שיחופש
וימצא כתוב: צדיק זה חלל שבת, חסיד זה עבר על נדה, ירא אלקים זה עבר על
נבילה וטרפיפה ושעטנו, קדוש זה עבר על א"א, וישתוממו כל אנשי אמונה
וישאלו הלא הצור תמים פעלו, ויענהו ד' בסערה: הלא הי' בכחך למחות באיש
פלוני אלמוני רשע, מדוע לא זכרת אותו ולא פקדת עליו אשמו וכו' עכ"ל.

פרק ג

כאן אנו מעתיקים עוד עדות מפי הראיה אשר העד העיד בנו הגאון המובהק מעמודי ההוראה, מרביץ תורה רבות בשנים ומזכי הרבים באלפי הוראותיו בכל ד' חלקי שו"ע, בעל מחבר ספרים המפורסמים שו"ת משנה הלכות ז' חלקים, משנה הלכות ע"מ כתובות ונדרים ועוד. ע"ד עסק ביש שהבורר עם בעל דינו גרמו רציחת נפש ישראל במעשיהם המקולקלים.

והגאון הנ"ל כותב בתוך השורות שמצוה לפרסם בוררים כאלו בין הת"ח שידעו עם מי לישב בדין, וראוי לקונסם בקנס חמור להבוררים המקולקלים.

בשו"ת משנה הלכות חלק ו' סימן שט"ו וז"ל: דיין או בורר הגורם מיתת חבריו ע"י עוולה שעשה לו אי צריך כפרה?

תשובה: בדבר עסק ביש בראובן שהיה לו סכסוך עם שמעון בענין נזקי שכנים והלך ראובן ומסר לשמעון אצל הבילדונג דעפארטמענט בחשבו שזה היחר וענשו את שמעון עונש ממון ואחר שהרעיש שמעון את שכניו שזה מסרו מבלי לתבעו לד"ת השכנים גערו בו בראובן שכן לא יעשה נחרצה לתבעו לדין בזכ"ל ולפני פיסוק הדין משך התובע מן הפסק ואמר שכך יעץ לו הבורר שלו שלא יקבל הפסק דין וראש הב"ד הוכיחו על פניו שכן לא יעשה בישראל שאחר כמה ישיבות ומו"מ של הלכה קודם הפסק דין יפשוט התובע את הרגל ולא הטה און לקול תורה ויצא מן הב"ד יחד עם הבורר שלו ונתכטל הדבר. למחר הלך ראובן המסרב ועשה דין בעצמו שבנה חומה נגד חלונו של חבריו שלא ברשות ב"ד והאפיל בית חבריו שמעון שכנו, ויהי כראות שמעון כי כלתה אליו הרעה מאת ראובן והוא תקיף ועשיר ושמעון העני בכה והתחנן לפני שכניו ומכיריו לפעול אצל ראובן להסיר רעתו מעליו כי צר לו מאד ולכי עליו דוי על מעשה עול ולב יודע מרת נפשו כי ליום מחר נפל למשכב בהתקפת הלב ר"ל ואחר איזה ימים שח"ל ולכ"י וכעת הבע"ד והבורר שלו כשאלתם אם צריכים כפרה על שהסיכו מיתת שמעון הנ"ל. וכת"ר ציין לשו"ת מהר"ם מלובלין סי' ס"ד ותשו' נוב"י ק' או"ח סי' ל"ד ועוד איזה תשו' ונראה לי דחייבין כפרה גם שניהם אם אמת שעשה הכל בעצת הבורר שלו ורוצה לדעת חו"ד בזה.

והנה באמת דבר זה מעשה עול שאין כמוהו הוא ומה נאמר כי אנשים כאלו עוד קוראים דיינים והי' ראוי לקנסם אנשים כאלו שאומרים לבע"ד שלהם לעזוב

את ה"ד כי הוא לבד שאינו שומע להב"ד והו"ל בכלל לא ציית לדינא שראוי להחרימו אבל הרי זה בכלל בזיון גדול להב"ד כאלו הוא מין משחק ואם אמת שאמר לו לעזוב ה' ראוי לכל ת"ח חשוב שלא לישב עכ"פ אתו בדין מי שידוע הדבר וה' ראוי לפרסם בוררים כאלו בין הת"ח שידעו עם מי לישב לדין וכאם דאמרו בפ' ז"כ כך היו נקיי הדעת שכירושלים עושין לא היו יושבים בדין אא"כ היו יודעין מי ישב עמהם הובא בח"מ סי' ג' ס"ד וכ"ש דין כזה גם הא מעשה שאמר לו להניח הפסק באמצע הדין הוא מצד עצמו איסור ועל שמעון אפשר דאין כ"כ עונש בשביל שאם אמת ששמע לקול הדיין שלו ואפשר שסמך על הוראתו הו"ל שוגג עכ"פ אבל על הכורר ודאי שעשה עול גדול, וכו' יעיי"ש באריכות גדול.

* * *

ב"ה

פרק ד

שפעת חיים וכט"ס לכבוד אהובי ידידי הרב הגאון המהולל בתשבחות צמ"ס זוכה ומזכה את הרבים וכו' הרב שמחה הערשקוביץ שליט"א.

כבודו כדק אותי בענין איש אחד שקנה בנין גדול בעד לערך שני מאות אלפי דאללארען ונתן ע"ז סך 10.000 והמותר הוקם עליו במלוה וחתמו ע"ז הב' צדדים וכפני עורך הדין שכל אחד ואחד כתיקון נמוסי המדינה, אמנם לאחר כמה שבועות היתה רוח אחרת עם הקונה שחזר מהקנין ותבע המוכר לדין תורה ולאחר טענות מכל צד והבוררים יצא הפסק מהב"ד בתורת פשרה שיכול לחזור מהקנין ושחייב המוכר להחזיר לו סך חמשה אלפים \$ ושאל כבודו אם יש כח להב"ד לבטל הקנין אשר ע"פ נמוסי המדינה נעשה ולהכריח להמוכר שימחול מהקנין ושיחזיר \$5.000.?

תשובה: והאמת אגיד שלא שמעתי מעולם שב"ד של ישראל יתערב בענינים שנעשו ע"פ חוקי המדינה שהמוכר והקונה כתבו וחתמו לפני עורך הדין. מ"מ כיון שכ"ת שאל אם יש כח להב"ד או רשות לבטל הדין של מלכותא לכן אנסה בעזה"ת לעיין קצת בדבר ואת אשר ישים ה' בפי אותו אשמור לדבר:

הנה לענין אם דינא דמלכותא דינא גרסינן בפ' הגוזל ומאכיל (דף קי"ג ע"ב) אמר שמואל דינא דמלכותא דינא, אמר רבא תדע דקטלי דקלי ועבדי גשורי ועברין עליהו ואי דינא דמלכותא לאו דינא אמאי עברי עליהו ואין ספק דקיי"ל הכי דהכי מסקנא דשמעת' התם, ועוד דהא בכל דוכתא פרכין מהאי מימרא

דשמואל כגון בהאי פרקא (שם ע"א) ובנדרים (דף כ"ח ע"א) אלמא דהלכתא הכי, וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מה' גזילה ואבדה דדינא דמלכותא בכל דבר שהוא מחוקי המלוכה כגון להטיל מסים וארנוניות או לענוש המורדים וכיוצא, והרי כל מה שיגזור בזה הוא דין גמור, לפי שדין המלך דין הוא עיי"ש, ואולי י"ל דדוקא דיני ממונות שיש להמלך הנאת ממון מן המיסים דיני דמלכותא דינא, וכן לשפוט המורדים וכו', אבל בשאר דברים כגון אם יתן המלך צו דברים שהוא כנגד הדיני תורה בודאי שאין אנו רשאים ח"ו לנטות מדין תורתנו, ובפירוש כתב הרמב"ם דהכח שיש להמלך הוא כשאר זכויות שיש לאדם על חבירו שהרי הם חייבים לתת להמלך ממכסים ומסים וכו', כי זה משפט המלך מאת העם, והמברית מהם כלום הרי הוא גוזל מנת המלך וחקו אשר הוא חייב לו, וכן יכול לקנוס כי צריך להטיל אימה על העם ומלך במשפט יעמיד הארץ, והלא בין אדם לחבירו אם ביישו או צערו חייב לשלם לו דמי בשתו וצערו וכ"ש המצער אדוניו, ועיין בתשב"ץ ח"א סימן קנ"ח שכתב וז"ל והי' נאה לי שלפי דרך פסק הרמב"ם בפרק כ"ז מ"ה מלוה ולוה ששטרות העולם בערכאות שאין בהם עדות נתינת ממון כגון שטרי מתנה שהם פסולים אע"פ שהמלך רוצה וגוזר בכל מלכותו שהשטרות יהי' כשרים אפ"ה כיון שאין בזה הנאת ממון להמלך אין דינו דין וסובר הרב ז"ל בסברתו זו על סוגיא שבפ"ק דגטין דף י' ע"ב דתנן התם כל השטרות העולים בערכאות של עכו"ם אע"פ שחותמיהן עכו"ם כשרים חוץ מגטי נשים, ופרכינן בגמ' קא פסיק ותנא לא שנה מכר ולא שנה מתנה בשלמא מכר אי לאו דיהיב זוזי קמיהו לא קא מרעי נפשיהו אלא מתנה במאי קא קני לה בהאי שטרא חספא בעלמא הוא ופרקינן אמר שמואל דינא דמלכותא דינא, ואי בעית אימא תני חוץ מגיטי נשים ומשמע ליה דהני תרי לישני פליגי וכיון דפליגי קיי"ל כלישנא בתרא ולא מתכשר אלא שטרי מכר אבל שטרי מתנה פסולים, ואע"ג דקיי"ל בעלמא דינא דמלכותא דינא, ככה"ג לאו דינא הוא משום דס"ל דכי קיי"ל דדינא דמלכותא דינא ה"מ במכסים וכיוצא בו שהם הנאת ממון למלך אבל בדברים שאין בהם שום זכות ממון למלך לאו דינא הוא בהכי ומשום דס"ל לתלמוד הכי אצטריך לפרוקי וקאמר חוץ מגיטי נשים עיי"ש, הגם שהעלה שכל דיניו דין אפילו בדברים שאין בהם שום זכות ממון כמ"ש בפ"א מהלכות זכיי' ומתנה, הא דאמרין בפ' חזקת הבתים דף נ"ד ע"ב גבי נכסי העכו"ם דדינא דמלכותא דינא ומלכא אמר לא ליקני אלא באיגרת משמע דס"ל שכל דיני המלך בממון הרי הם כדין גמור וע"פ דנין ומ"מ אע"ג דקיי"ל דמלכותא דינא בכל ענין אפ"ה לא אמרינן אלא בדברים שהם ידעין שהם מדיני המלכות, וכ"כ הרשב"ם בחזקת הבתים וז"ל דינא דמלכותא דינא כל מסים ומנהג כל משפטי המלכות שרגילים להנהיג במלכותם דין גמור הוא אבל דברים שאין מחוקי

המלכות אלא שהמלך רצה להנהיג כן מעצמו אין דינו דין דדינא דמלכותא אמרו ולא דינא דמלכא, וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מהל' גזלה ואבידה וז"ל כל דין שיחקוק המלך לכל ולא יהי' לאדם אחד בפני עצמו עיי"ש, ומעתה יש להוכיח שאם המלך יתן צו רק כנגד חלק העם אשר במדינתו דיניו אין חלין, לכן שפיר אמרו לו השטרות העולם בערכאות אע"פ שחותמיהם עכו"ם כשרים כיון שהם מחוקקי המדינה ליתן מס מכל דבר משא"כ גיטי נשים שאין דבר של מס וגם שאין דין ששורה לכל העמים ולכן פסול אם נעשה ע"י עכו"ם וכמו כן שאר דיני תורה אשר נמסרה רק לעם ישראל ולכן ג"כ אין הרשות להמלך להפר לעם ישראל לדון בין איש לחבירו וכדומה מה שהוא ע"פ תורה, והדיין הראוי לזה עיין בחו"מ סימן ג' ואיך שיהי' מה שנעשה בדיניהם וע"פ חוקי המדינה לכו"ע דיניהם דין בכל תוקף ועוז א"כ אין אני מבין האיך יוכל ב"ד להזדקק לדין שנעשה כדת המדינה ולחייב המוכר דהא בפירוש בחו"מ סימן י"ב ובעה"ש אין לדיין להזדקק לשום דין שנעשה עליו פסק הן דין הן פשר אע"פ שבע"ד אחד נותן אמתלא לדבריו שכפוהו לדין או שאר אמתלא אין להזדקק לזה דכי דינא כתר בי דינא לא דייקא דא"כ אין לדבר סוף מלבד שזה גורם מחלוקת ואין שלום יוצא מענין כזה, ועיין גם בשו"ת תומת ישרים סי' ט"ז שרצה לומר שאפי' השר אינו משה מדותיו לכל האומות שתחת ממשלתו רק היהודים ג"כ נקרא דינא דמלכותא ועיין בשו"ת ר"י אסאד חו"מ סימן רל"ג בשם אדרת אלי' ובשו"ת דברי חיים ח"א, סימן מ"ז ובח"ב סימן ל' ובספר דברי גאונים כלל כ"ה ובשו"ת חת"ס חו"מ סימן מ"ד.

וע"ד השכירות ששכר בעד \$50.000 לשנה מקאמפאני אשר הכל נעשה ע"י המנהל והיות שהי' לו הפסד ממון בשנה ראשונה בקש הנחה מהשכירות אשר המנהל הסכים וכעת בא אחד מהקאמפאני אשר יש לו לערך 8 שערים ותובע מהשוכר שישלם השכירות כפי שהי' השטר הראשון כי אינו מסכים עם הקאנטראקט החדש והזמין לדין תורה השוכר הזה והב"ד עשו פשרה בזה וחייבו השוכר שיתן לו איזה סכום ואני לא ידעתי מהיכן הוציא הדין הזה כי לפענ"ד השוכר יכול לטעון שלאו בעל דברים דידי הוא, ואין לו שום שייכות עם האיש התובע לא שכר ממנו ולא דיבר אתו מכל הענין ואין לו כח הרשאה מהקאמפאני, והב"ד שהוציא הפסק וחייבו השוכר עתידין ליתן הדין כי זה גזילה ממש.

וע"ז באעה"ח ח"י סיון תשל"ז

ה"ק שלום יודא גראס

אבדק"ק האלמין

קובץ קול קורא'ס שנתפרסמו ונתפשטו בתפוצות
ישראל מזמן לזמן כפי צורך השעה ע"י "ועד להגנה
על משפטי ישראל" ועוד איזה מודעות נחוצות.

מעשה רב

כדי להבהיר שפלות המצב בפסקי די"ת במעשה רב אנו
מציגים כאן לפני הקורא הנכבד תופס מאורע נורא שנתפרסם
בקריית חוצות מגדול בתורה אחד שנתעוול מרירות ע"י משפט
מעוקל ואבד פרנסתו עי"ז ונחלו ב"ב יחד עם כמה צרות אנושיים
שנתגלגלו עליו כתוצאה מזה ה' ישמרנו.

פרק ה

די טענות פון א רב געגען דעם היינטיגען שטייגער פון פירען דין
תורה'ס

— שלאָגט פאַר איינצור-
פירען בתי דין וואָס זאָלען
אויפנעמען דין תורה'ס אָן
געלט.

ער האָט געהאַט אַ דין
תורה און פאַרלוירען,
טראָץ דעם וואָס ער האט
אויפגעוויזען אַז פסק איז
ניט קיין גערעכטער..

און צו איינער ווייטאָג גייט עס אזוי ווייט,
אַז ווען דער גוי יאָרקער דעפיוטי-מעיאָר
האַט פאַרגעשלאָגען צו שליכטען דעם ענין
פאַר אַ דין תורה, האָט מען אים געענטפערט.
אַז „עס איז שווער צו טרעפּען נישט קיין
אונטערגעקויפטען רב“, און די סאָטמאַר
דער שרייען שומו שמים, ווילט זיך זאָגען,
אַז שומו שמים דאַרף מען שרייען אויף די וואָס
האַבען דערפירט צו דעם מצב, אַז חסיד'ישע
אידען זאָלען רעדען אַזוי וועגען רבנים.

איך וויל נישט אַריינגיין אין איינפאַלשיקייט.
איך האָב איה"ש אַרויסצוקומען מיט אַ ספר,
וואו עס וועלן אַרויסגעברענגט ווערן פאַקטען.
אַבער דאָ ווילט זיך זאָגן, אַז עס איז דער
ביטערער אמת, און ווען דער סקווערער רבי
ערקלערט, אַז ער וויל גיין צו אַ דין תורה נאָר
צו אגודת הרבנים, איז דאָס נישט מער ווי
רעכט.

בעדיס וויינען געווען סכסוכים אין אַלע
צייטען צווישן אידן. מען האָט נאָר גע-
וואוסט אַז דער אַדרעס איז די תורה, און עס
איז פאַר געברענגט געהאָרן פאַר אַ דין תורה.
און ווי דער דין תורה האָט געאורטיילט,
איז דאָס געווען בינאָנדר פאַר אַלע צדדים.
אַנהערש איז אַבער דאָ אין אַמעריקע, וואו
אַלעס איז אַ ביזנעס, און ליידיג איז אויך די
דין תורה געהאָרן אַ ביזנעס, און אויב אַ בוך-
געס, האָבען זיך דערצוי גענומען „מומחים“,
און אַז איינער ווערט געפאַדערט זיך צו שטע-
לען צו אַ דין תורה, האָט ער שוין די אַדרעס
פון אַ „מומחה“, וועמען ער געסט אלס בורר,
און דער קלויבט אויך אויס אַ דריטן „מומחה“,
און זיי דערקלערן, אַז נאָר צו זיי וועלן זיי
גיין צו אַ דין תורה. ביי דעם מצב וויינען דאָ
פילע רבנים, האָט אַנטזאָגען זיך בכלל ער
פירן דין תורה'ס און עס הערשט אַ סאָט און
דעם דין תורה פעלד.

אויף א טענה וואס איך זאל האבען מכלומרשט געטענה'ט. ווען איך האב געזאגט אז איך האב דאס קיינמאל נישט געטענה'ט, האט איינער פון די רייזנים געזאגט: "איר ווילט לייקענען? מיר האבען געהערט". און בהרפתנו מיך געמאכט פאר א ליגנער. ווען איך האב אים אבער דערקלערט, אז די דין תורה איז דעם קאדירט געווארען און באלד ארויסגענומען דעם "טעיפ". האט ער צוגענומען דעם טעיפ און ביי היינטיגן טאג האלט ער עס במחילה. און מראש דעם אלעס איז ער אנגעגאנגען מיט דעם פסק, וועלכער האט צוגענומען ביי מיר דאס ביהמ"ד, איבערלאזענדיג מיך א בעל זיבן אויף טויזענטער דאלארן. וואס איך האב אריינגעלייגט אין ביהמ"ד און די מקוה און א משפחה וואס ראנגעלט זיך דעם טאג איבערצוקומען.

נאך א פאר וואכען האבן די לייט פארקויפט עס צו א רב מיט א קאלאסאלען פראפיט פון 30 טויזענט דאלאר.

איצט איז דער מצב פאר מיר אומדערטרעג-ליך. מיר האבען אלע יארען געלעבט מיט דער גרעסטער שפארצאמקייט, כדי נישט אריינצופאלען אין חובות. אין די פאלשע דין תורה האט אונז אינגאנצען רואניירט און דערשיטערט, און אויף דעם שרייט קיינער נישט שומו שמים!

פאר פיל מענשען וועלען אפשר די אויבן-דערמאנטע זאכן קלינגען אומגלויבליך, בפרט ווען דער זעלבער איז דער בעל דין אליין, הגם די פיל יחידים און פריינט וויסן אז איך וואלט חיי נישט געשריבען איין טאג וואס איז נישט ריכטיג, ודמרט ווען דאס איז פוגע אין אימי-צענס כבוד, ודפרט כבוד פון רבנים, ווענדען אליין א רב וויסן איך וואס עס מיינט כבוד התורה און כבוד הרבנים.

איך ווייס, אז ס'איז דער דרך פון יעדען בעל דין וואס סארלירט, צו טראגען א האט אויף דעם רב, הגם האט איז נישט בארעכ-טיגט ווען ער פסק'ענט ע"פ תורה, אבער אין מיין פאל האב איך דאס מאכט געווען פריער

אין בידי דעה וזה עובדא. ווען מיט א יאר צוריק האב איך געהאט א דין תורה מיט צוויי חסידים, וואס האבען דא אין מאנטי איי-בערגעבויט א שיכון און אדווערטייזט מיין באמען. אז איך וועל בויען א ביהמ"ד און א מקוה, און נאכדעם ווי איך האב אריינגעלייגט טויזענטער אויסצובויען דאס ביהמ"ד און די מקוה, ווען דאס איז אויסגעבויט געווארען און א דאנק דעם איז אנטוויקעלט געווארען א דערליכע סביבה, האבען די צוויי לייט פאר-שטאנען, אז איצט איז דאס ווערט א קאלא-סאלע סומע צו פארקויפען פאר א רב, אין-זיי האבען מיט פארשידענע מעטאדען דורך דעם געריכט פרובירט אנולירען דעם קויף, און ווען דאס געריכט האט צוריקגעשלידערט יעדער ארגומענטען און זיי האבען דאן איינגעוואלט צו גיין צו א דין תורה, וואס זיי האבן זיך אנטהאט בעפאר, האפענדיג צו געווינען מער דורך געריכט, איך בין יא געגאנגען צו א דין תורה און איך בין ארויס כשן ועין.

הערט און שטיינט, מען האט נאך גע-פסק'ענט אז איך האף בעטן מחילה ביי די פארלוימער און הולכי טראכאוו. איך האב געזאגט, אז אזא פסק וואלט געווען א חידוש אויך אין "סדום", און איך האב זיי געלאזט וויסען אז איך קען אויך די קליינע אותיות, איך בין אויך א רב, און כ'האב באלד אנגע-שריבען א קונטרס פון 30 עמודים, וואו איך ווייז זיי אן, אז דער גאנצער פסק האט נישט קיין יסוד און געבעטען אן ענטפער. אבער זיי לאבען זיך אויס ווי לעים.

אין פארלויף פון דעם דין תורה האט איי-נער פון די רייזנים געזאגט צו זיי אין מיין געגענטהאט, "איצט איז עס ביי אונז אין די הענט און מיר וועלן אייך געבען באלד אלץ, איר וועט דאס קענען פארקויסען ווי איהר ווילט". און זיי האבען טאקע מקיים געווען און געפסקענט אז איך האף אפלאזען דאס הויז און פון די הנאות וואס איך האב אריינגע-לייגט באקום איך נארגנישט צוריק, בריפענדיג

ברעכענס וואס עס מערן זיך לעצטענס צווישן היימישע אידן. ספרט צווישען דער יוגענט. זעה אויך "המאור" גליון רל"ט. אין ספר מנוחת שלום (פ"י) להרה"ג רש"י גראס, אבדק"ק האלמין.

די תורה הק' ווארענט די דין-תורה פירער. צדק צדק תרדוף, לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא. איר זאלט נאר לויפן נאך גערעכטיגקייט און נישט מורא האבן פאר קינעם, ווארים דער משפט איז גיט'ס. זאגן די פוסקים, אז ווען א דין ווערט געצוואונגען פאלש צו פסק'ענען, אפילו פון א רוצח וואס דראגט אים מיט'ן לעבן, איז ער זיך מחויב פאר נפש צו זיין, וויל ווען ער גיט ארויס א פסק בשם התורה, איז אויב דאס איז נישט ריכטיג, איז דאס עסירת הדת חזר וואס איז י'הרג ואל יעבור.

עס איז באקאנט אז דער בעל נוחע ביהודה איז געצוואונגען געווארען פון א פריץ ביי א דין תורה צו פסק'ענען צוגונסטען פון דעם צד וואס איז געווען באפריינדעט מיט אים, און ווען דער נידע ביהודה האט זיך אנטזאגט און דער פריץ האט ארויסגענומען א רעוואלוציער אין געזאגט, אז ער גייט שיסען, האט דער נידע ביהודה אומגעמאכט זיין רעקל און גע'זאגט "שים, איר וועל קיין פאלשען פסק נישט ארויסגעבען". איז דעריבער דארף מען וויסן וועגען די פאלשע דין תורות, אז דאס איז א גזירת שמו רל, וואס מען דארף גיין פאר דעם אין פירער אריין, און אלע שווייגן, און אויב דער דעברעציגער רב האט געוואגט זאגן א ווארט איז ער טעראריזירט געווארען, ווי ער ברענגט אין יין חיבור.

קיר ווענען זיך דעריבער צום ברייטען וועלט: וואכט אויף! באלדיגע שריט מוזען גע'נומען ווערען. שופטים ושוטרים ותן לך בכל שערין ושפטו את העם משפט צדק. זאלן אין יעדען אידישען געגענט ארעקעשטעלען ווערן בתי דינים מיט ערנהאפטע רבנים, וועלכע זאלען נישט זיין אינטערגעווארפען קיין שום פארטיי, און אויב עס איז מעגליך זאלען זיי

ע"פ תורה מיט א צען מעמים לכה"פ, אז די דין תורה האט קיין גרונד, און כדי צו מאכן זיכער, אז אפשר מחמת נגיעה האב איך גע'מאכט א טעות, האב איך עס איבערגעפרעדט מיט 7 רבנים מובהקים, און אלע זיינען געווען פולשטענדיג איינשטימיג מיט מיר, ע"כ האלט איך טאקע אלס רב איז דאס א פליכט אויף מיר ארויסצוקומען אין דער עפענטליכקייט.

באדעם ווי איך בין אליין איבערצייגט גע'ווארען אין דער טרויעריגע ווירקליכקייט פון דעם, וויל איך זאגן צו די יעניגע וועלכע זאגען נאך אז אפי' ביי די אומשטענדען מוז מען שאנעווען דעם כבוד פון רבנים, וויל איך זאגען, אז כבוד ורבנים איז טייטש נאר ווען דאס איז באגלייט מיט דער מאס תורה וואס עס הארף באזיצען איינער וואס טראגט דעם טיטל און גלייכצייטיג — און דאס איז דער עיקר — ווען די תורה זיינע ווערט פאר ווירקליכט אין מעשה, איז אייגענער פראקטי'צירונג. אנדערש זאגען די חז"ל ת"ח המולול במשנות דרי הוא קל שבבבור (י"ד סי' רמ"ג ג), וספרט אזא זאך ווי א פארקרימונג פון דין, וואס אויף דעם זאגט דער תנא אין פרקי אבות פ"ה, אז עס ברענגט א שווערד אויף דער וועלט און חז"ל זאגען אין שבת, אז אלע צרות פון דור נעמען זיך פון דעם.

מען דארף דעריבער אלאמירען די וועלט. ספרט ווען דאס האט שוין אנגענומען אז עפ"י דעמישען פארמאט, און זעה אויך אין ספר באר משה ח"ד פון כ"ק אדמו"ר שליט"א מדעברעצין, וואו ער שרייט געוואלד אויף דעם וואס עס קומט פאר ביי דין תורה'ס און ער האט אויך געשטורעמט אויף דעם אין זיין פייערליכער שבת הגדול דרשה.

אבער נאר שארף איז ער ארויסגעקומען אין זיין בארימטעס ווערשיינענעס ספר שו"ת באר משה ח"ה, וואו ער שרייבט נישט קיין הקדמה נאר די גאנצע הקדמה פארנעמט זיך מיט די פאלשע דין תורה'ס און ער זאגט אז זיי עסן אויף די בשד און אידים וועצמות פון כלל ישראל, און דאס איז גורם צו די פאר-

קיינער וואלט דאן גארנישט געטראכט וועגען
גיין אין קאזער, נאר געגאנגען צו דין תורה,
און אייזעל און אונזער ספר וועלען מיר מבאר
זיין אז עס האט גארנישט צו טאן מיט „בי
דינא בתר דינא לא דייקא“, און איין בית דין
זוכט נישט נאך א צווייטע בית דין, און ווי
געזאגט, אזוי פירט זיך אין אייזעל.

אין הלואי זאל מקוים ווערען בקרוב דער
פסוק ואשיבה שפטיך כמראשונה (ישעי' א)
בבבא. מיט דאנק

הרב שלמה יודא שווייצער

ע. עלעין פלעיס, ספרינג היל, נ. י.

הרב שלמה יודא שווייצער, רב דקהל דרכי נועם,
ספרינג היל, ניו יארק; מחבר ספר דרכי נועם
וספר שו"ת „לשלמה משפטיך“ על עניני חו"מ.

נישט געמען קיין געלט פון דין תורה'ס, נאר
דיינער געהאלט זאל קומען פון די קהילות פון
די געגענטען, און ווען עס גייט ארויס א פסק,
זאל קלאר געזאגט ווערען — דאס און דאס
זיינען געווען די טענות און דאס איז דער פסק
ע"פ די און די טעמים, און ווען מען וויל דעם
פסק ווייזען פאר אנטרע רבנים, זאל דאס
ערלייבט ווערן, און ווען מען זעט איין א מענטש
זאל דאס געברענגט ווערען צו די אויפ-
מערקזאמקייט פון דעם בעל פסק אין דער זאל
באדאנקען צען מאל וואס מען האט אים מציל
געווען פון צוות הדין, אזוי ווי עס פירט זיך
אין אייזעל, און דאס וואלט צוריקגעברענגט אין
געוויסען זעם כבוד התורה און כבוד הרבנות.

השמיטה מעמוד י"ט

מקשה אחת זהב טהור

הצה"ק ר' יצחק מנישחזי ז"ל הי' אומר בשם אביו הצדיק ר' מרדכי מנעשחזי ז"ל על
הפסוק "מקשה אחת זהב טהור":

— דבר קשה אחד יש בעולם: שיהי' לאדם "זהב טהור", שמעותיו יהיו נקיות וטהורות;
ואם נמצא אדם כזה הרי הוא בבחינת "מנורה" בעולם העליון.

* * *

פעם אחת ישבו במסיבה הצ' הקדוש ר' לייב שרה'ס ז"ל, והצ' הקדוש ר' פנחס מקורין
ז"ל, והצדיק הק' משיפטובקה ז"ל, נענו ואמרו: מי שיש לו מעות כשרות הוא ישלח לקנות
"תיקון" (משקה, מהתוועדות חסידים, נקרא "תיקון").

פתח הרה"צ משיפטובקה ואמר:

— אני יש לי מעות כשרות, כי קיבלתי היום דמי-פסק בעד דיין-תורה, שפסקתי לאמיתה
של תורה, ובכן הרי זכיתי במעותי כדין.

השיב הצה"ק ר' פנחס מקורין ואמר:

— הרי יוכל להיות כי בלבו של אחד מבעלי-הדינים לא היה לחת הסך שנתן, רק מפני
שהשני נתן הוכרח גם הוא לחת, ובכן אין אלו מעות כשרות; אבל אני יש לי מעות כשרות, כי
בא לפני אדם אחד בבקשה להתפלל עליו, והתפללתי, ותפילתי ב"ה הועילה, ונתמלאה בקשתו,
ומטוב לב נתן לי ה"פדין", זכיתי בו מן הדין.

נענה הצ' ר' לייב שרה'ס ואמר:

— גם זה עדיין אינו כסף טהור, שכן יוכל להיות שאם האיש ההוא היה מתפלל בעצמו,
או היה מבקש מאיזה אדם כשר אחר שיתפלל עליו, היתה תפילתו גם-כן מועילה, ולא היה צריך
לחת אז את ה"פדין"; אבל אני אקנה את ה"תיקון" מכסף טהור ממש, כי כשאני לעצמי אין
לי אף פרטה אחת, ואלך ואלוה הסכום שבעד אקנה ה"תיקון", והלוואה זו תבוא לידי
ככשרות גמורה, ואזכה בה בבירור כדין של תורה.

נמנו וגמרו, שהצדק עם ר' לייב שרה'ס.

פרק ו

זווי-געשריי פון האלמינער רב איבערז מצב

פון דין-תורה'ס וועגען שלום בית

אויף פארשידענע פרצות, הלמאי מען הערט נישט מיין שטימע אויך וועגען דער וואקסן-נאליע אין הפקרות וואס הערשט אין העם פעלד פון דין תורה'ס, וואס פארדינט פארצוג אויף מערער צו זיין.

אין הגם די נאך ברענט אין מיר, אבער דאך האב איך זיך אפגעקאלטען פון אלעמירען די עפענטליכקייט, און דאס נאך מיין ביטערער ערפארונג אויף דעם געביט פון כשרות וואס איך בין געווען דער ערשטער צו אלעמירען און רופען די עפענטליכקייט צו וואכאמקייט דורך מינע ספרים „נפש ישרה", ז' חלקים, ווי אויך דורך אנהערדע וועגען פאר וועלכע איך האב באגאלט מיט אמקערליכע פארפאלגונגען און רדיפות אייף דעם גרויזאמסטען אופן, מיט דראקאונגען און פינאנציעלער טאטאלער רואי-נירוג, וואס ווען נישט זכות אבות וואלטען מיר דאס נישט אויסגעקאלטען.

מיר האבען גענומען מערער זיין איבער ענינים ווי ציצית, מזוזות, יחוד, סמיליאק, זעוד וואס באזירט קיינעם נישט אין קיינער האט קיין סטאק אין זיי אבער אדאנק מינע ספרים בין איך געווארען א צענטראלער אדר-רעס וואו עס קומען אן אלע ווייגעשריינע און הארץ-רייסענדע עזרות, האפענדיג ביי אונז צו געפינען א הערענדיג אויער, בפרט אין שלוי בית פראבלעמען, און מען ווענדעט זיך צו אונז, אין מיר פרובירען צו העלפען אויף א שטילן באשיידענעם אופן ווי ווייט מעגליך, און ברענג-גען שלוי, און דאָרט וואו שלוי האט קיין באַזיס, צו דערפירן צו א גט און שיינדיג.

אבער לעצטענס ווען מיר האבען זיך געג-טען באקענט מיט דעם פראבלעם זענען מיר אן וואס מיר פארריכטען קומען אנהערע און מאכן וואליע, און די אנדערע זיינען נישט קיין אג-דערע נאר געלסטויגערס, פארשטעלט מיט א

רב דקהל מון שווייץ, האלמין, דעם כשרות וכלל בית ישרה-נאון, לערנע פשוטות ומוכחות.

כענעמס: אסות המצות העלם (י' חלקים), נדחיל ונחיה ועל הלכות ציצית, שרת וכו' וכו' צדק ועל הלכות שריב, חסד ושרל פסא ומדריך לחינוך הבנים והבנות, מדרך לעצות, פחות שלום ועל הל' מנחות, מנחות שלום-תורה, לשרות מנחות ויחידת ועל חסד אסור, חלל עבדים וסמיליאק, ג' נפש ישרה, ועל פאבלת אסורות, חתן קדשה ושרל ועל הלכות יחוד, ושרי.

בס"ד

דער נביא (ירמיה' יחזק') זאגט ווארטי לא ואוכרנו ולא אדבר יחד בשמי' והי' בלבי כאש ובורעת עצר בעצמותי ונלאתי כלכל ולא אוכל (ירמיה' כ, ט).

אין באַנצן די מאַטע פון דעם נביא'ס רייד וואס העקדמה צו מינע רייד איבער דעם אַנגע-ווייטאגטען פראבלעם פון דין תורה'ס אין אַמע-ריקע, פון וועלכן עס הערט זיך אזוי אַפט דער ווייגעשריי פון די באַעוולטע און באַטריב-טע, אַבער ליידער בלייבט זייער געשריי אַ קיל קורא במדבר אין מען קען אויף זיי זאגען די ווערטער פון שלמה'עזר, „ואראה את כל הע-שוקים אשר נעשים תחת השמש והנה דמעת העשוקים ואין להם כענחם" (קהלת ד'), מרערן פון באַטריבטע וואס האבען גיט קיין טריסט.

פיל ווענדען זיך צו מיר מיט טענות היות איך גיב אַרױס ספרים אין קום-אַרױס אַפט אויך אויף די שפאַלטען פון צייטונג מערער צו זיין

ליכע משפחה איז נישט אומשטאנד צוצושטעלן די פארלאנגטע סומע פירט דאס צו יארען פון ליידין און עיגזון משפחה, וואס עס איז באקאנט ווי אונזערע חכמים האבען פאר דעם געזאגט און אומערמיטליך געצאכטעט. איז אָנשטאָט רבנים וועלכע דארפן גיין אין זייערע פוס-טריט זאלען געבען צו פארשטיין דעם מאן אדער פרוי נישט צו באשטיין אויף זייער פא-רערוג וואס איז נישט בארעכטיגט אין די מערסטע פאלן און עס איז נישטא קיין סימן ברסה אין אהא געלט, און ווען דער פון ארבעט וויל איינעם געבען וועט ער געבען אויף ישר-דיגע אופנים, טרען זיי נאך ווי אַווי-גערופענע רבנים ערמטיגען די מילה, שומו שמים!

דעריבער קען איך נישט בלייבען פאסירן און גלייטלייג, וויל דאס האט שוין בארירט די שטרונגעס פון מיין הארץ, וועלכע פילט-מיט דעם ווייטאג פון די בעצערליכע און איינזענעם מיט זיי שרייען מיר ארויס מיט א וויי-געשרי, אין הגם מיר האבן נישט מאמענטאל קיין עצה ווי צו צויממען די איבעלע און ארומטעררייטען זייער רבי'ישע מאסקע, דאך האבען מיר געפיר-נען איין פראקטישע עצה וואס מיר ווילן געבען פאר די אלע וואס האפען האבען א דין תורה און האבען נישט קיין צוטרוי צום בית דין, זאלען זיי זיין פארוויכטיג ביים אונטערשרייבען די "שטרי ברזרין" וואס די רבנים גיבען זיי פאר דער דין תורה אונטערשרייבן און פאר-לאנגען אן די רבנים זאלען זיך פארפליכטען צו געבען זיי שריפטליך דעם "מהיכן דנתני", דאס ווייסט א שריפטליכע ערקלערונג וואו עס זאל ערקלערט ווערען ווי פאלגענד — דאס און דאס זיינען געווען די טענות ותביעות פון די צדדים און אונזער פסק איז באזירט אויף די און די הלכה'דיגע יסודות און טעמים.

אין מיר ווילן אויפמערקזאם מאכען אן אַווי-פירט זיך אין ארץ ישראל ביי די בתי דינים, וואו עס ווערט שריפטליך ערקלערט יעדער פסק דין און עס איז שוין ביז היינט ארויס 15 בענדער פון פסקים.

רבי'ישען נאמען און טראכט, צו וועמען די אומגליקליכע מווען אנקומען צו דערפירען צו א גט (ווע' בספרי מנותת שלו' עמוד ב' בא-ריכות).

אין די מערסטע פאלן, ווען א פארפאלקט וויך שידוען, איז עס וויל די צוויי זיינען פון אנדערע באראקטערן, ווען דער יונגערמאן אדער פרוי איז פון אן איידעלעך נאטור און דער צד שכנגד איז נישט קיין איידעלע און איז זא-גאר א גראבער נאטור און פארפאלקט זיין אדער איר בן-זוג אויף אן אומדערטרעגליכען אופן און עס בלייבט נישט קיין אנדערע עצה ווי זיך צו שידוען, אדער אמאל איז דאס א גע-זונטהייט פראבלעם א.ד.גל. וואס מאכט אומ-מעגליך דאס צוזאמענלעבען.

ווען דער פארפאלגער ווערט אויפגעפאדערט פון א בייז צו געבן א גט, האט ער באלד אן אדרעס פון א פיפטיגען "בירד" מיט וועמען עס קומט צו א דין תורה, און דער שטעלט באלד ארויס אסטראנאמישע געלט-פאדערונגען, כדי בושה און צו זיין ביי זיין קליענט דעם פארפאל-גער און זיך ערווערבען א נאמען אלס גוטער בורר און דיין-געווינגער, וועלכער מאכט אלע אומרעכטן פאר העכט, און דאס ר"ל אין נאמען פון דער תורה, וואס ער פארקומט דעם פשט און זעלשט, ווען דאס איז ביי א געלט-דיין-תורה איז דאס גענוג טראגיש און די פאלגען קענען זיין היטערע: אבער נאך מער טראגיש און בלוטליג איז עס ביי א של' בית דין תורה ווען דער געלט-פרעסער זויגט ארויס פון א בלוט-ארימאן בלוטליג געלט וואס דער ארימער ווערט דואגירט אויף דעם טאגנען לעבן, נאך וויל דאס געזונד פון גט איז אין זיין האנט.

אין פאל ווען מען זעהט אין אן דאס צוזא-מענלעכען איז נישט מעגליך, איז דער מאן אדער פרוי מחויב צו געבען אדער נעמען א גט, און דאס געלט נעמען פאר א גט איז אומבארייכ-טיגט, בשרט נאך ווען דער געלט-פארלאנגער איז דער מאן וועלכער פרעסט ארויס געלט נאך וויל ער האט דעם גט-געווער אין האנט, און ער איז נישט בעסער פון דעם באדייטשן האלד-אפטיק, און ווען די איינגעפאלענע אומגליק-

רבנים וואס אנטהאלטן זיך דאס צו מאן, איז דעם סוד דערפון דערציילט אונז דער נודע ביהודה ת' תר"מ סי' א' ח"ל: יפה הודה שבוחדאי אפי' אס איז טעם לחושדו אנטייב צריך ליתן בכתב הטענות החפסק וכי' הכפרט בדורנו שהטענות מצוי' ולא חשוד אצלי שום רב שימנע מלעשות כן אס לא שיהדע יבאמת שלא זין בצדק או בודק או בשגגה וגם לבו זבוש מלהדות על האמת שטעה ע"ש. הערען מיר קלארע דיבורים. איז אויב דאס איז געזאגט אין דור פון נודע ביהודה מיט 200 יאָר צוריק, געוויס היינט, כפרט דא אין אמעריקע, וואו מיר הערן אפט פון סקאָר-דאלען וואָס קומען פאַר, איז דער בע"ד באַרעכ-טיגט צו האַלטן יעדען פאַר אַ חשוד אין פאַר-לאַנגען אָן אויפקלערונג אויף דעם פסק, אַז ווייב דער כ"ד אנטהאגט זיך, הייבט איין אויף און זאגט אַ גוטען טאָג, ווייל די אורזאָג זאגט איין דאָך דער ג"כ און איר מענטש אים גלייבען.

החשיית יגדור פרצותינו וישוב שופטינו
בבראשונה. בכבוד רב.

ה"ק של"ו יודא גראַם

אבקי"ק האלאמין יצ"ו.

רבנים זיינען דאָס מחויב צו טאן אויב איר סאָרלאַנגט דאָס. מיר גיבן דאָ קורצע איסצוגן פון פוסקים: ע"י סמ"ע חר" סי' יד ס"ק כד צריך לצאת ידי שמים ולחת הטעם עיי"ש וכן מבואר בשו"ת מהר"ח אור זרוע סי' יג תבין לכל ירא שמים לכתוב מאיזה טעם זין אונז עיי"ש וכן כ' בשל"ה פ' משפטים קבלה מאכיו כי צריך להדין להודיעו נאיה טעם דנו בכל ענין אפילו אין בע"ד חושדו כדי לתפוס הענה צ"ש תע' בת' ושר"מ ח"ג סי' ק"א עיי"ש תע' קובץ הפוסקים ח"ב וע' רפ"ט בשם ת' שערי יושע דאפי' בפשרה חייב לומר מהיכן דנו דגם הפשרה צריך להיות קרובה לדין לפי הטענות. ומשרה אם הכע"ד אמר הורנו מהיכן דנתם חוץ מן השורה חייב הפשרה להסביר ולחת טעם לדברים דהא התוס' והראשון תלו טעם החבר משום דחיתם נקיים מה' ומישראל דכיון דגם הפשרה צריך להיות קרובה לדין איז נקי לשמים ולבריות אם הכע"ד צדק ולא עננה זכור. פון די אלע פוסקים איז צו זעהן אַז רבנים זיינען מחויב צו ערקלערן אויף וואָס זייער פסק איז געבויט אויב ער איז אַ ירא שמים, און מען האָט רעכט דאָס צו ווייזען פאַר אַנדערע רבנים צו זעהן צי עס איז ריכטיג דער פסק, ע"י שו"ת הכיח סי' כג עיי"ש גבי תר"מ א', און גבם מיר ווייזען אַז עס זיינען דאָ

נב. אונזערע ווערטער זיינען ניט געצילט געגען רבנים אין אַלגעמיין חס ושלום, נאָר געגן די באַקאנטע דין תורה פירערס ביי וועמען די דין תורה איז אַ פראָפעסיע ווי אַנדערע פראָפעסיעס וועגן וועלכע ס'האָט זיך אויסגעדריקט הרה"צ דער דעברעצינער רב שליט"א אין זיין שבת הגדול דרשה אַז זיי זיינען פאַראַנטוואָרטליך פאַר אלע אומגליקען ל"ע און ווי ער רעדט באריכות אין דעם ענין אין זיינע ספרים שו"ת באר משה חלק ג' און חלק ה' מיר לאָזען אויס מיט די ווערטער פון נודע ביהודה זצ"ל, פאַרמעגען פון אידן אין דעם ביטערן גלות איז דער משפט, ווער עס באַרירט עס באַרירט ער דעם שאַראַצאָפּעל פון אידישן פאַלק, און ווער עס ראָטעוועט אַפּ דאָס פאַרמעגען פון די הענט פון די צומרטער איז עס גלייך ווי ער וואָלט געראַטעוועט דעם גאַנצען כלל ישראל.

פרק ז

אויפרוף וואס איז פארשפרייט געווארן אין בתי מדרשים מיט 3 יאר צוריק איבער א דין תורה סקאנדאל

כה אמר ה' עשו משפט וצדקה והצילו גזול מיד עושקו וכו' (ירמ' כב ג').

קריאה ואזהרה !!!

הנה זה הרבה שנים שנשמע קלא דלא פסיק על השערורי' הגדולה וההפקרות ששורר בין הרבנים פוסקי דין תורה, וכפרט בדי"ת הנעשה ע"י בוררות זבל"א וזבל"א שכל אחד בורר לו אחד, וכל בורר רוצה להצדיק את בעל דינו בכל האמצעים, וכל דאלים גבר. (וכבר האריך בזה בס' באר משה סוף ח"ג) וגם השמיע במרום קולו בדברים החוצבים להבות אש בדרשת שבה"ג שהאריך להוכיח ע"ז, גם הרבה מתלוננים שהדיינים לא מדקדקים לשמוע היטב טענות בעלי דינים ולדקדק בדבריהם, והגם שלוקחים שכר בטילה לשמוע טענות בעלי דינים שומעים רק מקופ"י.

וכפרט אם הדיון הוא על שטר ובקאנטראקט שנעשה בין בע"ד שצריכים לדייק היטב וגם לחקור על דינא דמלכותא בזה שכמובן שבוה תלוי תוצאת הדי"ת; ישנם הרבה שאין להם שום ידיעה בענינים אלו ותוקעים עצמם לדי"ת, ועי"ז יוצא משפט מעוקל ר"ל, ולא די שאין מצילים עשוק מיד עושקו אלא מצדיקים עוד את הגזול, ועי"ז איש כל הישר בעיניו יעשה, ומה לנו להאריך בזה שמוכן לכל בן דעת שדברים כאלו הם המקור לכל אסוננו וצרותינו, שדבר זה גורם לחילול כבוד הרבנות וכבוד התורה ר"ל שהרבנים הם נושאי דגלה של תורה; וגורם שהרבה בוחרים לילך לעש"ג, ע"י נבלות כאלה היהדות הולכת ומתרופפת ר"ל, וגם עמודי העולם ירופפו, כמו שאמרו חז"ל פ"ב דאבות על שלשה דברים העולם קיים על האמת ועל הדין ועל השלום שנא' אמת ומשפט שלו' שפטו בשעריכם ע"ש והיינו כשדנים משפט אמת ממשפט כוזב יוצא שלו' ועי"ז יש קיום לעולם.

והנה זה כמה שבועות שנמשכה די"ת בין שני בעלי דינים ואחר שעלה ביד העשוק להביא את העושק לדי"ת אחר ששלח כמה הזמנות לבעל דין שלו ואחר הפצרות רבות עד שנתרצה לבא לדי"ת כמובן שבחרו להם בורר והבורר בחר להם את השליש בניגוד לרצונו של התובע והבורר שלהם וכמובן שתובע בע"כ יענה אמן, וכנראה שהבוחר ידע לבחור בשליש שיהיה יד אחת עמו וכשהתחיל הדיון בין הרבנים רצו השנים לחייב את התובע על סמך טענה שמכלומרשט טען כך וכשתובע נשאל על כך אמר התובע שמעולם לא טען כך והבורר של התובע הראה שאצלו כתוב כמו שאמר התובע אז הוציאו השנים את כתב ידם והראו שאצלם כתב

שהוא טען באופן שיש לחייבו. ומיד בירור התובע בראיות מוכיחות היפך ממה שהי' רשום אצל השנים ואז נתברר שהם סלפו את דבריו כדי לחייבו ועוד הוסיפו להגיד פשט בקאנטראקט היפך ממשמעותו גם נגד כל סברא והבטיחו שהם שאלו ע"ז למומחים ופרשו להם כך וכשהלכו ידידיו של התובע להראות את הקאנטראקט לששה לוייערס כולם אמרו בהיפך ממה שהם אמרו בשם המומחים שלהם והדבר גורם לחילול כבוד התורה והלוייערס בשמעם איך שרבנים מסלפים דברים שפכו עליהם קיתונות של שופכים "וכדי בזיון וקצף" וגם מהיום והלאה אנו מבקשים בכל לשון של בקשה לרבני פוסקי די"ת שיתנהגו בדיני תורה באופן הכתוב בש"ע חו"מ סי' ח' סעיף ב' וגם להיות מתונים בדין לדקדק היטב בטענות הבעלי דינים ובהלכה עצמה כמו שג"כ מזהיר שם ע"ז בס"י י' סעיף א' וז"ל המחבר צריך הדיין להיות מתון בדין שלא יפסקנו עד שיחמיצנו וישא ויתן בו ויהי' ברור לו כשמש עיי"ש. ובאדרת אלי' פ' ראה כ' צריך הדיין להיות חכם כתורה וגם בקי בדרך ארץ כדי שלא יהי' דין מרומה עיי"ש, ובס' מאזניים למשפט כ' דאם לא ידקדק בפרטי הטענות הם עלולים להוציא משפט מעוקל ע"ש; ע"כ אם יתברר לנו איזה הטי' בדיני תורה נפרסם את החנפים בשמותם.

ויהי רצון שיקוים בנו מקרא שכ' ואשיבה שופטיך ככראשונה ויועציך ככתחילה וכו'.

וע"ז באעה"ח יום ט' לחדש ניסן תשל"ז לפ"ק

ועד להגנה על משפטי ישראל.

(די נעמען פון די בעלי דינים און די רבנים געפונט זיך אין אונזער אפיס)

* * *

מעלדונג וועגען גרינדונג פון ועד להגנה על משפטי ישראל

נאך אונזער עפענטליכען אריסטריט וועגען דעם ביטערען מצב פון דין חורדי'ס, איז דער אפלאנג געווען א שטארקע. מיר האבען באקומען פילע טעלעפאנען און דאנק אויסדריקען באזונדערס פון רבנים און איינפלוסרייכע פערזענליכקייטען וואס האבען זיך געווענדעט צו אונז און דערמאנט ווייטער אנצוגיין מיט אונזער ארבעט, זיי האבען איבער געגעבען שטרענגע פאלען וואס עס טוט זיך אפ ביי דין חורדי'ס, מיר זענען געווארען שאקירט הערענדיג די איינצלהייטען פון דעם טראגישען מצב אויף דעם געביט.

ליידער הערשט א גרייסע הפקירות אויף דעם גאנצען געביט בין אדם לחבירו. עס איז ליח דין וליח דין. אלע הלכות בין אדם לחבירו ווערען געטרעטען מיט די פיס. מיר זענען עדות פון הארץ שרייענדיגע עולות, גניבות, גזילות, און געוואלד-טאטען פון דעם ערגסטען סארט ממש זעקת סדום ועמורה, און ליידער טרעפט דאס אויך צווישען חשובע קרייזען ווי צב"ש ביי סכסוכים פון ישיבות אדער בתי מדרשים ווי עס הערשט אויך די טערענץ פון כל דאליים גבר, אנדערש ווי אמאל האבען אידען געוויסט אז ביי יעדען סכסוך איז געווען די אדרעס די תורה דאס הייסט רבנים און דינים וואס מסקי'ענען עפ"י ד"ת, צו זיי האט מען זיך געווענדעט צו שליסען יעדען סכסוך, און לויט ווי די ד"ת האט געלוישעט איז דאס געווען בינדענד פאר אלע צדדים.

היינטיגע צייטען בעוה"ר גייט מען מיטען כח פון די פריסט, און אנדערע גייען בערכאות ווי ס'איז לעצטענס אויסגעקומען צו הערען וועגען סכסוכים צווישען אידישע מוסדות וואס זענען פארנעבראכט געווארען אין געריכט, ווען דער ריכטער האט געפרעגט פאר וואס מען גייט נישט צו א ד"ח? איז געקומען דער ענטפער אז מיר זענען אמעריקאנער בירגער ע"כ קומען מיר צו אמעריקאנער געריכט רח"ל, שומו שמים!!!

מיר הערען אויך וועגען מסירות רח"ל וואס דאס ברענגט צו א גרייסען חילול השם, עס איז אן ספק אז די טריריגע תוצאות קומען פון פאלשע ד"ת, פיהל איז שוין געשריבען געווארען וועגען דעם ענין (עיינ שו"ת באר משה חלק ה'ר, משנה הלכות חלק ו', מנוחת שלום ח"ו מספר נפש ישעי' על מאכלות אסורות, קול יעקב עמוד כג).

מיר וועלען מודיע זיין אז אין שייכות מיט דעם שרעקליכען מצב איז געגרינדעט געווארען ועד להגנה על משפטי ישראל שעל ידי ביד"צ דקהל עדה האלמין בבארא פארק, וועמעס אויפגאבע וועט זיין אויפצונעמען קלאגעס קעגען פאלשע ד"ת און בכלל די באנעמונג צו בעלי דינים שלא עפ"י תורה, כחנם. אלע מעגליכע שריט וועלען בע"ה אנגענומען ווערען צו צווימען די איבלען. ווער עס האט א קלאגע קען זיך ווענדען שריפטליך

P.O.B. 331, Brooklyn, N.Y. 11219

צו:

אויפרוף צו קהילות

מיר ווענדען זיך צו רבנים, אדמורים, ראשי ישיבות, מנהיגי הקהילות, אוועקצושטעלען בתי דינים וואס זאלען פירען די"ת בחנם, זייער געהאלט זאל געדעקט ווערען פון דער קהלה, אויך עסקנים וואס קענען בייהילפיג זיין פון יעדע געגענד זאלען אויפשטעלען בתי דינים פון ערנהאפטע רבנים וועלעכע זאלען צוריק מחזיר זיין דעם כבוד הרבנים ובתי דינים ליושנה.

ועד להגנה על משפטי ישראל

שעל ידי

ביד"צ דקהל עדה האלמין

בולעטין חודש ניסן תש"מ

(נתפרסם ע"י השנה שנת תש"מ)

נאך דעם ווי מיר זענען עטליכע מאל ארויסגעטרויטען אויף די שפאלטען פון די צייטונגען און אנדערע פארמען פון קול קוראים געגען די סקאנדאליזאציעס מעשים פון די אזוי גערופענע רבנים בוררים וואס קומט פאר ביי דין תורות, און ספעציעל ביי שלום בית דין תורות, ווען אונדזערע רוף איז נישט געהערט געווארען האבען מיר באריכטעט און צייטונגען וועגען דער גרינדונג פון אווער ארגאניזאציע מיט דעם נאמען "וועד להגנה על משפטי ישראל" שע"י "ביד"צ דקהל עדת האלמין", וועמעס אויפגאבע וועט זיין אויפצונעמען קלאגעס, און מפרסם זיין די מעשים תחתונים פון די דערמאנטע בוררים, גלייכצייטיג האבען מיר ארויסגעלאסט א אלארמירענדגען אופרוץ צו קהילות און רבנישע ארגאניזאציעס אוועקצושטעלען בתי דינים צו פסקענען דין תורות אן געלד.

מיר באגריסען כ"ק אדמו"ר הגה"צ מסיגעט - סאטמאר שליט"א וואס די ערשטע זאך נאך זיין אויפנעמען דאס נשיאות איז געווען ביי איהם דאס וויכטיגסטע צו גרינדען אזא מין ארגאניזאציע, ווי מיר האבען געזעהן די מודעה פון התאחדות הרבנים און דער איד פון ערב פסח ווי עס ווערט געמאלדען וועגען דער גרינדונג פון אזא בית דין ביי די התאחדות הרבנים, און עס פוקציאנירט שוין דערווייל איין מאל א וואך.

ע"כ האפען מיר אז פון איינמאל אוואך וועט ווערען א גאנצע וואך, און אויך אנדערע רבנישע ארגאניזאציעס און קהלות וועלען נאך טוהן דעם ביישפיל, וועלען מיר דארף דעם בעזרת השם יתברך פטור ווערען פון די בוררים פלאג, און אויך ווילען מיר אויפמערקזאם מאכען אז מען זאל געווארענט זיין אין די נייע בתי דינים נישט אריינצושטעלען פון די באוויסטע בוררים און אפילו פין די שלישים, ווארען פון די קלאגעס וואס איז צו אונז דערגאנגען, שטעלט זיך ארויס, אז אויסער זייער געלט גייציקייט אויסצופרעסען וואס מער געלד פון די בעלי דינים און מצדיק זיין זייער קליענט מיט אלערליי נישט יושר-דיגע מעטאדען, ארכייטען זיי נישט פאר לויט די גרויסע געלטער וואס זיי באקומען און זענען בכלל נישט מעיין בדין, און אויב און מיטען דין באקומען זיי א קאל פון א אנדערע דין תורה ווי עס שטייט זיי צו פארדינען מער שלאגען זיי כפרה מיט ביידע בעלי דינים, און

גיבען ארויס א פסק וואס עס לאזט זיך. און ווען די בעלי דינים טענען צו זיי הייטכן? ענפערען די רבנים מיר האבען נישט קיין צייט מער אויסצוהערען מיר האבען שוין גענוג צייט פארברענגט מיט אייך דא, (פאר וועלעכען זיי האבען גענומען גראב געלד) און די קול פון די בעלי דינים איז געבליבען א קול קורא במדבר, על כן זענען די אלע באקאנטע געלד גייציגע כוררים און שלישים פסול לדין און פאסען נישט אריין און א ביי"ד וואס איז דן משפט צדק, אויך ווילען מיר רעקאמענדירען אז ביי די אויבענדערמאנטע בתי דינים זאל זיצען א ספרא דדיינא און קלאר אראפ שרייבען די טענות און תביעות און אויך דעם פסק ביי"ד מיט די טעמים מהיכן דנו און עס געבען פאר די בעלי דינים, אפילו אומפארלאנגט, און כפרט פאר וועם עס פארלאנגט עס, (ועי' בסמ"ע חו"מ סי' י"ד ס"ק כ"ד, ובשו"ת מהר"ח אור זרוע סי' י"ג, ועי' בקובץ הפוסקים ח"ב ע' רפ"ט בשם ת' שערי יושע דאפי' בפשרה חייב לומר מהיכן דנו דגם הפשרה צריך להיות קרובה לדין לפי הטענות, וכו', ועי' באריכות בספרי "המשפט בישראל כהלכתה" חלק א', ובשו"ת באר משה ח"ד וה"ה באריכות, עיי"ש). און אזוי ארום וועט צוריק געשטעלט ווערען דער צוטרוי צו דיינים און וועט ברענגען צו הרמת קרן התורה והרכנות, און זאל שוין מקריים ווערען דער פסוק ואשיבה שפטיך וכו'.

ועד להגנה על משפטי ישראל

שעל ידי

ביד"צ דקהל עדת האלמין

סיום לטובה

מיר בעטען און האפען אז עס זאל שוין נתעורר ווערען דאס גרויסע רחמנות פון ד' יתברך אויף דעם שארית הפליטה פון כנסת ישראל, וואס האט שוין בעוה"ר אויפיל דורכגעמאכט צרות און ליידען מיט אלע מיני פלאג בגוף ובנפש במשך די טויזענטער יארען גלות, און אויך גזירות רעות השמדות והריגות און רדיפות צווישען די אלע גוים רשעים מנוולים ורוצחים, און אויך די שכינה הק' איז דאך מיט אונז אין גלות (מגילה כ"ט). וואס ליידט און קרעכצט מיט אלע צרות ישראל. זאל שוין נעמען א עק צו די אלע צרות, און צום אידיש בלוט וואס ווערט פארגאסען, ושבתי בשלוי אל בית אבי, בייתי יבנה בה. עס זאל שוין נתרומם ווערען קרן התורה וישראל, און מיר זאלען שוין אלע אינאיינעם זוכה זיין צו זעהן בקרוב בישועתן ובשמחתן של ישראל מתוך נחת והרחבה ומלכינו בראשינו בביאת גואל צדק במהרה בימינו אכ"ר.

נוסח קול קורא בחתימת גדולי ארה"ב לחזק הלימוד והמעשי בדברים שבממון ושאר דברים הנוגעים בין אדם לחבירו.

פרק ה

קול קורא

ב"ה

מזדעזים אנו לשמוע בגבולנו מעשים אשר לא יעשו, הגורמים חילול שם שמים ברבים. נצטוונו בתוה"ק בפ' אמור, "ולא תחללו את שם קדשי", ואמרו חז"ל במס' יומא היכי דמי חילול השם? "מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח ואין משאו ומתנו באמונה ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו . . . אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, ראו כמה מקולקלן מעשיו וכמה מכווערין דרכיו וכו'", וקידוש השם הוא שיהא שם שמים מתאהב על ידינו, ומעשינו תהי' בצדק וביושר כראוי ונכון ליראי ה' ולחושבי שמו.

מה נורא ואיום מאמר חז"ל במס' יבמות ס"ב: "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לר' עקיבא וכולן מתו בפרק אחד, מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והי' העולם שמים וכו'". ואם נשים אל לב להרבות כבוד שמים ולמעט קנאה ושנאה ומחלוקת, השאלה הבודעת היא, מה עלינו לעשות?

על כן אנו קוראים בקריאה נחוצה ובכל לשון של בקשה, לכל הרבנים הג' שליט"א, ולכל מנהלי וראשי הישיבות הקדושות והבתי חינוך לבנות שליט"א, לקבוע שיעורים כסדרן בהלכות מצוות שבין אדם לחברו, לידע איך להתנהג למעשה. להדגיש שחומר האיסורים האלו הם שוים להאיסור של מאכלות אסורות או שאר לאווין של בין אדם למקום. לעורר בדרשותיהם בטוב טעם ודעת על עוון חילול השם ועונשו הגדול, ולהסביר חומר איסור גזל ואונאה ואבק איסור גזל ואונאה הן מישראל והן מאינו ישראל כמבואר בש"ס ופוסקים, ובפרט היכי דיש ענין של דינא דמלכותא דינא ויכול לצאת מזה חילול השם בפרהסיא, כידוע לכל.

בזכות שנקבל על עצמינו לתקן את עוון שנאת חנם, אשר גרם חורבן בית קדשנו, ולקדש שם שמים ברבים בכל עסקינו – נזכה בע"ה בקרוב לקידוש שם שמים הגדול על ידי גואלנו משיח צדקנו וה' יברך את עמו בשלום . . .

חתימות לפי סדר הא"ב

לוי יצחק גרינוואלד
אב"ד דק"ק ערינת הבשם
וסני נשיא התאחדות הרבנים
עזריא' יודא לעבאוויטש
אב"ד דק"ק עדת יראים
ור"מ נחלת יעקב

יוסף גרינוואלד
אב"ד דק"ק קהלת יעקב-פאפא

משה שטערן
אב"ד דקהל יסודי התורה מדעברעצין

שלום משה הלוי אונגאר
אב"ד ור"מ ישיבת נייטרא

חיים זנוויל אבראמאוויטש
אדמו"ר מריבניץ שליט"א

משה צבי ארי' ביק
אב"ד דק"ק בני משה בבארא פארק

שלמה האלבערשטאם
אדמו"ר מנאבאוו שליט"א

אליעזר זוסיא פארטונאל
אדמו"ר מסקולען שליט"א

משה פיישטיין
ר"מ תפארת ירושלים
ונשיא אגודת הרבנים

שמואל' עהרענפעלד
אב"ד דק"ק מאטערסדארף
ור"מ חתן סופר

מכון להוצאת ספרי יהודה וישראל

בשורה טובה

בקריב יצא לאור ספרים חדשים הנצרכים מאוד לעולם התורני

- (א) קדושת ישראל הלכות יחוד (מהדורא שניה).
- (ב) מדריך לצניעות בישראל כל עניני צניעות (מהדורה שניה).
- (ג) נשואי ישראל כהלכתה (כל הדינים הנצרכים לחתן משבת של קודם החתונה עד גמר שבעת ימי המשתה בלשון צח וקצר).
- (ד) שולחן ישראל כהלכתה כל דיני הכנסת אורחים.
- (ה) מזוזת ישראל כהלכתה (מהדורא שניה), מלוקט משו"ע עד אחרון שבאחרונים.

עדיין יש מספר מצומצם ספר: אפיית המצות השלם (כרך א' ג' חלקים),
אכילת מצות בישראל (כרך ב' ז' חלקים), נפש ישעי' (על מאכלות אסורות)
שו"ת זבחו זבחי צדק (על הלכות שחיטה ובדיקה) עם קונטרס שמחת שלום (על
הלי חופה וחתונה), מנחת יהודה (על חומר איסור הסעמילאק וחלב עכו"ם)
אהלי ישראל (הדרכות ליושבי באנגלאוס), מנוחת שלום (הדרכות נפלאות
להינצל ממאכלות אסורות)

היות עס געפינט זיך בא מיר עטליכע ספרים גרייט צום דרוק, און צוליב
ענגשאפט פון געלט קען מען דאס נישט דרוקען. ע"כ בעטען מיר ווער עס איז
פאראינטערעסירט אויסצוצאלען איינס פון די ספרים לזכות את הרבים, לע"נ די
נאנטע פון זיין משפחה, און דער נאמען פון ספר וועט טראגען דעם נאמען פון די
נשמה וואס מען וויל מאכען אן אנדענק, זאל זיך ווענדען צו דעם טלפון:

436-8086 (212).

MOSAD BRUCHA TOVA

P. O. B. 331
BLYTHBOURNE STATION
Brooklyn, N. Y. 11219

NON-PROFIT ORG.
U. S. POSTAGE
PAID
BROOKLYN, N. Y.
PERMIT No. 14190